The Bank بانک

میاشتنۍ | Monthly | ماهنامه

۲۲۴ گڼه - ۱۴۴۷ رمضان المبارک- ۱۴۰۴ کب

څنګه کولای شو

د مالي اندېښنو او اقتصادي فشارونو پر وړاندې مقاومت وکړو

۵ مخ

ګرانو هېوادوالو!

که چېرې مالي مؤسسو ته د مراجعې پر مهال له کومې ستونزې سره مخ کيږئ، يا له تاسې سره نامناسب چلند کيږي او يا هم ستاسې حقونه د اصولو پر بنسټ نه درکول کيږي، نو کولای شئ چې خپل شکايت مو د customer.protection@dab.gov.af برېښناليک، د ۰۲۰۲۵۱۱۷۲۶ تيليفون شمېرې او يا د ۹۳۷۹۸۷۰۳۷۵۵+ وټس اپ شمېرې له لارې د افغانستان بانک د مالي پېرېدونکو له برخې سره ثبت کړئ. موږ به ژر تر ژره ستاسو شکايتونو ته رسېدنه وکړو.

هموطنان عزیز!

در صورتیکه حین مراجعه به یکی از مؤسسات مالی به کدام مشکل مواجه می شوید ویا با شما برخورد نامناسب صورت می گیرد ویا هم حقوق شما به اساس اصول پرداخت نمیگردد، شما می توانید شکایت خویش را از طریق ایمیل آدرس customer.protection@dab.gov.af، شماره تیلیفون ۰۲۰۲۵۱۱۷۲۶ ویا شماره وتس اپ ۹۳۷۹۸۷۰۳۷۵۵+ با بخش حقوق مشتریان مالی د افغانستان بانک ثبت نمایید. ما به شکایت شما به اسرع وقت رسیدگی می نماییم.

د امتیاز خاوند: د افغانستان بانک

کتنپلاوی: فدا محمد فیضان، احمد جواد سداد او محمد ادریس رونق

سرلیکوال: شفیق الله بارز

د افغانستان بانک لومړي مرستیال د یوناما له مرستیال او د ملګرو ملتونو د پراختیایي پروګرام له مشر سره وکتل ۱

آیا جهان در آستانه بحران جهانی دالر امریکای قرار دارد؟ ۲

خنګه کولای شو د مالي اندېښنو او اقتصادي فشارونو پر وړاندې مقاومت وکړو ۵

تمویلات مالی اسلامی؛ پیوند اخلاق، سرمایه و توسعه اقتصادی ۱۰

د مالي سکتور بربښنايي کېدل او د افغانستان روښانه راتلونکې ۱۲

د بریالیو تجربو شریکول او د ډیجیټلي اوبو د حل لارو پراخول ۱۴

اقتصادي خبرونه ۱۷

پرداخت سریع و هویت دیجیتل: تجربه‌ای امن، ساده و مؤثر برای معاملات روزمره ۱۹

د ۱۴۰۴ لمریز کال انځور د ثبات، پولي انضباط او بنسټیزو پرمختګونو کال ۲۳

Mobile Money in Afghanistan: Opportunities, Challenges, and the Path to Financial Inclusion ۳۱

مسئول مدیر: انور الله حیات

خبریالان: سید خالد خالقیار او عبدالقیوم عالم

ډیزاین: خالد احمد فیضي

فوتوژورنالیست: زیرک ملیا

د وېش مسئول: نصرت الله احمدزی

د چاپ شمېر: ۱۲۰۰ ټوکه

کال: نولسم

پته: د افغانستان بانک

د ثبت ګڼه: ۶۵۸

ټلیفون: ۰۰۹۳۰۲۰۲۱۰۴۷۶۱

فکس: ۰۰۹۳۰۲۰۲۱۰۰۳۰۵

برېښنالیک: magazine@dab.gov.af

ویب پاڼه: www.dab.gov.af

۲۲۴

د مجلې د مقالو او انځورونو کارول د سرچینې په ذکر کولو سره جواز لري.

استفاده از مقالات و تصاویر مجله با ذکر مأخذ مجاز است.

د افغانستان بانک لومړي مرستيال د يوناما له مرستيال او د ملګرو ملتونو د پراختيايي پروګرام له مشر سره وکتل

د ۱۴۴۷ کال د رمضان المبارک ۲۰ مه - د افغانستان بانک لومړي مرستیال، ښاغلي صدیق الله خالد، د ملگرو ملتونو د مرستندوی پلاوي (یوناما) له مرستیال اندریکا راتوات او د ملگرو ملتونو د پراختیایي پروگرام له مشر- سټیفن رودریگز او مل پلاوي سره وکتل.

په دې لیدنه کې د بانکي او مالي سکتور د ظرفیت لوړوني لپاره د یوه ګډ کاري چوکاټ (پلټفارم) د جوړښت، اهمیت او د عملي کېدو د څرنګوالي په اړه مفصل بحث وشو.

په دې غونډه کې څرګنده شوه چې یاد پلټفارم به د افغانستان بانک په همغږۍ د بانکي او مالي سکتور د ظرفیت لوړوني لپاره د یوه ګډ کاري چوکاټ په توګه عمل وکړي. د دې له لارې به د ظرفیت لوړوني او روزنیزو پروګرامونو، درسي مواد او د روزونکو ټاکنه په منظم او همغږي ډول تنظیم او عملي کېږي.

همدارنګه به د دې ګډ کاري چوکاټ له لارې د نړیوالو او کورنیو بنسټونو تخنیکي مرستې او فعالیتونه تر یوه واحد چتر لاندې راټولې شي، ترڅو د ظرفیت لوړوني په برخه کې همغږي رامنځته شي، د تکراري فعالیتونو مخه ونیول شي او مرستې به په اغېزناکه توګه وکارول شي.

په ناسته کې دا یادونه هم وشوه چې دغه ګډ کاري چوکاټ به د بانکي او مالي سکتور د ظرفیت لوړونې لپاره د مالي تمویل د جلبولو زمینه هم برابره کړي، ترڅو نړیوال بنسټونه وکولای شي د همدې چوکاټ له لارې د روزنیزو پروګرامونو، تخصصي- ورکشاپونو او مسلکي پرمختیایي فعالیتونو ملاتړ وکړي.

د یادونې وړ ده چې په دې غونډه کې د افغانستان بانک د ریاست د دفتر لوی آمر ښاغلي فدا محمد فیضان او د یو شمېر اړوندو آمریتونو آمرینو او مرستیالانو هم ګډون کړی و.

آیا جهان در آستانه بحران جهانی دالر امریکای قرار دارد؟

مقدمه

دالر امریکا نزدیک به یک قرن ستون اصلی نظام مالی جهان بوده است. این ارز در تجارت جهانی، ذخایر ارزی بانک‌های مرکزی، بانکداری فرامرزی، انتشار بدهی و تأمین نقدینگی در زمان بحران‌ها نقش برازنده دارد. با این حال، در این اواخر هشدارها درباره بحران دالر امریکا شدت گرفته است. افزایش بدهی امریکا، کسرهای مالی مداوم، تنش-های جیوپولیتیکی، تحریم‌ها و سرعت گرفتن تلاش‌های دالرزدایی باعث شده‌اند این نگرانی تقویت شود که نقش جهانی دالر امریکا ممکن است به نقطه بحرانی نزدیک شده باشد.

اما پرسش اساسی این نیست که آیا دالر امریکا با چالش روبه‌رو است یا نه؛ بلکه این است که آیا جهان در آستانه یک بحران جهانی فوری دالر امریکا قرار دارد؟ شواهد کنونی نشان می‌دهد که پاسخ منفی است. آنچه در حال رخ دادن است، یک بازتنظیم تدریجی و ساختاری در نظام پولی بین‌المللی است.

نشانه‌های هشدار دهنده‌ای نگرانی از بحران

1) افزایش بدهی امریکا و فشارهای مالی

در اواخر نوامبر ۲۰۲۵، بدهی عمومی ایالات متحده از مرز ۳۸ تریلیون دالر عبور کرد که رقم بی‌سابقه به‌شمار می‌رود. کسر بودجه مداوم و افزایش هزینه‌های بهره، نگرانی‌ها درباره پایداری مالی درازمدت را تشدید کرده است. بررسی‌های منفی نهادهای رتبه‌بندی اعتباری، از جمله کاهش رتبه بدهی دولت امریکا توسط مؤسسه مودیز، این نگرانی‌ها را تقویت کرده

است.

هرچند امریکا هنوز توانایی استثنایی برای قرض‌گیری دارد، اما اقتصاددانانی مانند «کنت راگوف» هشدار می‌دهند که سلطه دالر امریکا بر نظام مالی جهانی که از دهه‌ها پیش برقرار بوده، اکنون در حال ضعیف شدن است.

۲) کاهش سهم دالر امریکا در ذخایر جهانی

سهم دالر امریکا از ذخایر رسمی ارزی جهان در سال ۲۰۲۴ حدود ۵۸ درصد بود؛ در حالی که این رقم در اوایل دهه ۲۰۰۰ بیش از ۷۰ درصد بود. این کاهش اغلب به‌عنوان نشانه‌ای از دالرزدایی مطرح می‌شود.

با این حال، داده‌ها نشان می‌دهد که سهم دالر از سال ۲۰۲۲ تاکنون تقریباً ثابت مانده است. بانک‌های مرکزی به‌جای کنار گذاشتن دالر، پیش از پیش به سمت متنوع‌سازی دارایی‌های خود حرکت کرده‌اند. ارزهای کوچک‌تر و طلا به ذخایر افزوده شده‌اند، اما نه با سرعتی که نشان‌دهنده هراس یا رد سیستماتیک دالر باشد.

۳) دالرزدایی و تنش های جیوپولیتیکی

تحریم‌های گسترده امریکا و متحدانش علیه روسیه پس از جنگ اوکراین، بحث ابزاری شدن دالر امریکا را تشدید کرد. در واکنش، کشورهایی مانند روسیه، چین، ایران و برخی اعضای بریکس استفاده از ارزهای محلی در تجارت دو یا چند جانبه را گسترش داده، سهم دالر امریکا را کاهش داده و سیستم‌های پرداخت جایگزین ایجاد کرده‌اند.

با وجود این، هیچ اقتصاد بزرگ و تأثیرگذاری به‌طور کامل از نظام دالری خارج نشده است. حتی کشورهایی که به دالرزدایی روی آورده‌اند، هنوز برای نقدینگی، تأمین مالی تجارت و ذخایر ارزی به دالر وابسته اند.

دلایل نامحتمل بودن بحران دالر امریکا در کوتاه مدت

1) عمق و نقدشوندگی بی‌رقیب بازارهای امریکا

بازارهای مالی امریکا، به‌ویژه بازار اوراق خزانه‌داری، عمیق‌ترین و نقدشونده‌ترین بازارهای جهان هستند. تا اوایل ۲۰۲۵، سرمایه‌گذاران خارجی حدود ۹ تریلیون دالر اوراق خزانه امریکا را در اختیار داشتند. هرچند سهم خارجی‌ها نسبت به سال ۲۰۱۴ کاهش یافته، اما هنوز هم در مقایسه با سایر اقتصادهای بزرگ، میزان مالکیت خارجی اوراق خزانه امریکا بالا و قابل توجه است.

۲) تداوم تقاضای جهانی برای دالر امریکا

دالر امریکا تقریباً در همه ابعاد مالی بین‌المللی ارز غالب باقی مانده است. بخش عمده تجارت جهانی خارج از اروپا با دالر محاسبه می‌شود. حدود ۸۸ درصد معاملات بازار ارز شامل دالر است. نزدیک به ۵۵ درصد مطالبات و ۶۰ درصد بدهی‌های فرامرزی بانکی به دالر انجام می‌گیرد. همچنان حدود ۶۰ درصد بدهی‌های ارزی جهان به دالر منتشر می‌شود. این شاخص‌ها همچنان نشان می‌دهد که جایگاه دالر در نظام مالی جهانی طی دو دهه گذشته عمدتاً باثبات بوده است.

۳) زیرساخت‌های مدیریت بحران به نفع دالر

در زمان بحران‌های جهانی، تقاضا برای نقدینگی دالری به‌شدت افزایش می‌یابد. خطوط مبادله فدرال رزرو و تسهیلات بازخرید دسترسی جهانی به دالر را در شرایط بحرانی تضمین می‌کنند. این ابزارها در بحران مالی ۲۰۰۸، شوک کووید-۱۹ و تنش‌های بانکی سال ۲۰۲۳ به‌طور گسترده استفاده شدند. هیچ بانک مرکزی دیگری چنین شبکه جهانی پشتیبانی نقدینگی را فراهم نمی‌کند.

۴) ضعف گزینه‌های جایگزین

ارزهای رقیب دالر امریکا با محدودیت‌های ساختاری روبه‌رو هستند. یورو با وجود بازارهای مالی عمیق، همچنان با پراکندگی مالی و ریسک‌های سیاسی مواجه است. یوان چین به دلیل کنترول سرمایه، تبدیل‌پذیری محدود و اعتماد نهادی پایین جذابیت کمی دارد. طلا ذخیره ارزش مناسبی است، اما برای معاملات روزمره کارایی ندارد. رمزارزها نیز پرنوسان‌اند و تا حد زیادی به دالر وابسته‌اند. قابل توجه است که حدود ۹۹ درصد ارزش بازار سکه-های پایدار به دالر امریکا وابسته است و این موضوع به تقویت جایگاه دالر، نه تضعیف آن، منجر می‌شود.

آنچه واقعاً در حال رخ دادن است: بازتنظیم تدریجی

به‌جای یک فروپاشی ناگهانی، نظام پولی جهان به‌تدریج به سوی ساختاری چندقطبی‌تر در حال حرکت است. بانک‌های مرکزی به‌جای حذف دالر، تمرکز خود را بر متنوع‌سازی ذخایرشان افزایش داده‌اند. در تجارت دوجانبه استفاده از ارزهای محلی افزایش یافته، اما تجارت جهانی همچنان عمدتاً بر پایه دالر انجام می‌شود. ذخایر طلا افزایش یافته است، اما این رشد بیش از آن‌که نتیجه خرید گسترده باشد، ناشی از افزایش قیمت طلا است. نقش بین‌المللی یوان چین نیز گسترش یافته، ولی در مقیاس جهانی هنوز محدود باقی مانده است. حتی تحلیل‌های فدرال رزرو نشان می‌دهد که شاخص استفاده بین‌المللی از دالر از سال ۲۰۱۰ تاکنون باثبات بوده و همچنان به‌مراتب فراتر از سهم ایالات متحده در تولید ناخالص داخلی و تجارت جهانی قرار دارد.

چشم‌انداز بازار: نوسان، نه فروپاشی

پیش‌بینی‌های بازار نیز همین برداشت را تأیید می‌کنند. مؤسسه مورگان استنلی انتظار دارد دالر امریکا تا اواسط ۲۰۲۶ تضعیف شود و سپس در نیمه دوم سال دوباره تقویت گردد؛ روندی که بیشتر ماهیت بحرانی نه، بلکه چرخه‌ای دارد. ارزیابی کنت راگوف نیز هم‌سو است: دالر احتمالاً «چند پله پایین‌تر می‌آید»، اما همچنان مهم‌ترین ارز جهان باقی می‌ماند، هرچند دیگر به اندازه گذشته منحصربه‌فرد نباشد.

نتیجه‌گیری

جهان در حال حاضر با یک بحران جهانی فوریِ دالر امریکا روبه‌رو نیست. با وجود فشارهای مالی، تنش‌های جیوپولیتیکی و روند دالرزدایی، جایگاه دالر همچنان عمیقاً در ساختار مالی جهان ریشه دارد.

آنچه در پیش است، نه فروپاشی ناگهانی، بلکه کاهش تدریجی انحصار و حرکت به‌سوی یک نظام متنوع‌تر است. دالر ممکن است به‌تدریج بخشی از سهم خود را از دست بدهد، اما در نبود یک شوک بزرگ یا خطای جدی سیاست‌گذاری ستون اصلی مالی جهان باقی خواهد ماند. به بیان ساده-تر، دوران برتری مطلق دالر شاید به بلوغ رسیده باشد، اما پایان آن نزدیک نیست.

ترتیب کننده: محمد شعیب رشیدی

محقق ارشد اقتصادی

آمریت عمومی سیاست پولی

فهرست منابع:

1. The Fed - De-Dollarization? Diversification? Exploring Central Bank Gold Purchases and the Dollar's Role in International Reserves
2. Is a US Dollar Collapse Likely in 2025? Latest Warning Signs | EBC Financial Group
3. What Countries Dropped the US Dollar? Full List & Reasons | EBC Financial Group
4. U.S. Dollar Depreciation Could Deepen Through First Half | Morgan Stanley

څنګه کولای شو د مالي اندېښنو او اقتصادي فشارونو پر وړاندې مقاومت وکړو

که چېرې له داسې یو وضعیت سره مخ شئ چې تازه مو دنده له لاسه ورکړې وي، له تاسو سره د ګوتو په شمېر یوازې لږې پیسې پاتې وي او د کورنۍ یو زړه ته نږدې غړی مو د شپې ناوخته یو ناڅاپه سخت ناروغ شي، تاسو یې د درملو او د روغتون د لګښتونو د پرېکولو مالي توان ونلرئ، او له بلې خوا مو پورونه هم نه وي تادیه کړي نو هغه مهال به ستاسو ذهن د څه ډول حالت سره لاس و ګرېوان وي؟ ښایي تاسو د اندېښنو له یو طوفان سره مخ شئ او بېلابېلې پوښتنې مو فکر در خراب کړي چې څنګه به د خپلې کورنۍ ګران او زړه ته نږدې غړي درملنه کوئ، د کور کرایه به څنګه کیږي؟ د خوراکي او نورو توکو خرڅ به څنګه پوره کیږي. له دې پوښتنو سره مو ښایي د راتلونکي په اړه انځور لا پسې تیاره شي. دغه حالت نه یوازې دا چې ستاسو پر ذهن اغېز کوي بلکې د بدن پر بېلابېلو برخو کې مو هم منفي بدلونونه رامنځته کوي. د بېلګې په توګه ستاسو بدن په لوړه کچه د فشار هورمونونه لکه **کورتیسول** او **ادرینالین** تولیدوي چې په پایله کې ښایي د زړه تېزې دررزا، د وینې لوړ فشار، د خوب ګډوډی او سټریا سره مخ شئ. دا حالت د مالي اندېښنې هغه بېلګه ده چې نه یوازې د پیسو نشتون په ګوته کوي، بلکې د ستاسو پر ذهن، بدن، او د کورنۍ پر ثبات مو د ژورې وېرې او فشار اغېزې هم څرګندوي.

پیسې د انسان د ورځنیو اړتیاوو د پوره کولو ترڅنګ، د وګړو د امنیت، ثبات، او د ذهن له آرامۍ سره ژور تړاو لري. پیسو ته لاسرسی که یادې ګڼې لري برعکس نشتون یې وګړي له بېلابېلو اندېښنو او تشویشونو سره مخ کوي. څېړنې ښیي چې د یو انسان مالي اندېښنې د هغه پر بدن د جدي ناروغۍ په څېر اغېزې پرېږدي. مالي اندیېښنې د زړه د زړښت بهیر چټک کوي او د زړه د ناروغۍ او لوړ فشار خطر زیاتوي. همداراز، مالي اندېښنه د ژور خفګان، د خوب د ګډوډۍ، او د بدن د معافیت سیستم له کمزورۍ کېدو سره تړاو لري. کله چې د پورونو، حسابونو، یا سپما په اړه اندېښنې په دوامداره توګه زیاتیږي، بدن د کورتیسول په نوم د فشار هورمون لوړې کچې تولیدوي. په اوږد مهال کې، د دوامداره ګواښ دغه حالت بدن سترړی کوي، د خراب خوب، سټریا، او د ناروغۍ د زیاتې کچې سبب ګرځي. څېړونکي د مالي

فشار اغېزې د نورو پېژندل شوو روغتیایي خطرونو لکه سګرټ څکولو یا چاغښت سره پرتله کوي، او ټینګار کوي چې اقتصادي فشار باید د روغتیا د جدي شاخص په توګه وپېژندل شي.

نړیوالې څېړنې څه وايي؟

نړیوال بنسټونه دا موندنې تائیدوي. د نړیوال بانک څېړنې ښيي چې روغتیایي کړکېچونه ډېر ځله مالي کړکېچونو ته لاره هواروي، او بې وسه کورنۍ د دواړو بارونه پر اوږو وړي. همدارنګه، د پیسو د نړیوال صندوق د مالي فشار نړیوال شاخص ښيي چې د مالي فشار زیاتوالی اقتصادي فعالیت کموي، چې کورنیو ته د دندې د ناامنۍ او د عاید د بې ثباتۍ په بڼه رسېږي. دا نظر دا په ډاګه کوي چې مالي فشار یوازې شخصي ستونزه نه ده، بلکې نړیواله روغتیایي او اقتصادي ننګونه ده. په ۲۰۲۴ کال کې د مصنوعي ځیرکتیا پر مټ د نږدې ۳۰۰،۰۰۰ وګړو د زړه د انځورونو شننې دا په ډاګه کړه چې په هغو کسانو کې چې تر مالي فشار لاندې وو، د هغوی په پرتله چې مالي اندېښنې یې نه درلودې، د دوو کلونو په موده کې د مړینې احتمالي خطر ٦۰ سلنه زیات وو. په ۲۰۱۹ کال کې د امریکا د زړه ټولنې څېړنې وموندله چې دوامداره مالي اندېښنې، په ځانګړې توګه په ټیټ عاید لرونکو وګړو کې د لوړ فشار او د زړه د ناروغۍ په څېر ستونزو لامل کېږي. د رواني روغتیا پایلې هم جدي دي: په ژورنال آف افیکټیو ډیزآرډرز (۲۰۲۱) کې د یوې دوامدارې بیاکتنې پایلو دا په ګوته کړه چې مالي فشار تل په لویه کچه د خفګان او اندېښنې رامنځته کوي. همدا ډول، په ۲۰۲۳ کال کې د جانز هاپکنز پوهنتون یوه څېړنه ترسره کړه چې ۵٦۰،۰۰۰ امریکایي محصلین پکې شامل وو. د دې څېړنې پایلو دا په ډاګه کړه چې په ځانګړې توګه په ښځو او اقلیتونو کې د مالي فشار او د خفګان د نښو، او د ځان وژنې فکرونو تر منځ اړیکه شتون لري.

د اوږدمهاله اغېزو نښې د ژوند په اوږدو کې څرګندېږي. په ۲۰۲۵ کال کې د فرنټییرز ان پبلک هیلت څېړنې ښيي چې په ځوانانو کې مالي فشار مالي امنیت، فزیکي روغتیا، او ټولیزه هوساینه کمزورې کوي. همداراز، دې څېړنې د مالي سواد ارزښت هم په ګوته کړی دی. سربېره پر دې، په ۲۰۲۲ کال کې په آسترالیا کې د پالیټیو میډیسن لخوا د ترسره شوې څېړنې له مخې مالي فشار د ژوند د وروستیو تجربو کیفیت په څرګند ډول کموي. په مجموعي توګه دا موندنې ښيي چې مالي فشار د انسان پر روغتیایي وضعیت د پام وړ اغېزې پرېږدي او مالي هوساینه د ټولیزې هوساینې مهمه برخه ده.

مالي اندېښنې د منفي مالي پرېکړو لامل کېږي

د مالي اندېښنو په پایله کې د کورتیسول او ادرینالین لوړې کچې د وګړو تمرکز یوازې پر لنډمهاله حل لارو باندې محدود ساتي او د اوږدمهالې پلان جوړونې تشه رامنځته کوي. په پایله کې وګړي کېدای شي بې پروا مالي پرېکړې وکړي. لکه زیات لګښت، د سپما له پامه غورځول، یا سود لرونکو پورونو ته مخه کول. دا چارې د هغوی ستونزې لا پسې ډېروي چې د لازیات مالي فشار سبب ګرځي او نورو ناموثرو مالي پرېکړو ته لاره هواروي.

په دې برخه کې کاري چاپېریال د هغو سیمو څخه دی چې تر ټولو ډېر اغېزمن کېږي. هغه کارکوونکي چې تر مالي فشار لاندې وي، ډېر وخت د تولید د کمښت، غیر حاضریو او خپلو دندو ته د لږ تمرکز له ستونزو سره لاس و ګرېوان وي. شرکتونه او ادارې په زیاتېدونکي ډول دې ستونزې ته د حل لارو په لټون کې دي. د پیسو نړیوال صندوق په دې باور دی چې په ملي کچه مالي اندېښنې کورنیو ته د ناامنۍ احساس ورکوي چې له امله یې د کار بازارونه او تولید اغېزمن کېږي. نو ځکه د مالي هوساینې ملاتړ د افرادو او اقتصادونو لپاره حیاتي ارزښت لري.

څنګه کولای شو چې پر مالي اندېښنو برلاسي شو؟

مالي سواد د مالي بارونو او فشار په مدیریت کې حیاتي رول لري، ځکه چې د پیسو په اړه روښانه پوهه د افرادو لپاره د ذهني آرامۍ، ثبات، او د اوږدمهاله هوساینې سرچینه ګرځي .کله چې وګړي د خپلو عوایدو، لګښتونو، پورونو او سپما په اړه واضح درک ولري، د ناڅاپي پېښو پر وړاندې چمتو وي او د فشار پر ځای د اعتماد احساس کوي. د بودجې جوړول او د لګښتونو څارنه د پیسو د تګ راتګ واقعي انځور وړاندې کوي، چې له مخې یې خلک کولای شي بې ځایه لګښتونه کم کړي او د سپما لپاره ځای پیدا کړي. د سپما منظم عادت، که یوازې د عوایدو ۵٪ هم وي، د بېړني حالتونو لپاره د خوندي زېرمې په جوړولو کې مرسته کوي او د مالي فشار کچه راټیټوي. برعکس، د

مالي سواد نشتون د اندېښنو سرچينه ده، ځکه چې خلک د لوړو پورونو، بې ځايه لګښتونو، او لنډمهاله پرېکړو ښکار کېږي، چې پايله يې د فشار هورمونونو زياتوالی، د خوب ګډوډي، او رواني ستونزې دي. مالي سواد د هوښيارې پرېکړې لاره هواروي، ځکه چې پوهه لرونکي کسان د لنډمهاله بې پروا پرېکړو پر ځای اوږدمهاله پلانونه جوړوي، د سپما لپاره پيسې جلا کوي، او د پورونو د تادیې لپاره واقعي پلانونه جوړوي.

ښه خبر دا دی چې دوامداره کوچني ګامونه کولای شي هم د وګړو مالي او هم روغتيايي اندېښنې کمې کړي.

عوايد او لګښتونه مو وڅارئ

بودجه جوړول د مالي سواد يوه مهمه برخه ده چې د وګړو لپاره د مالي اندېښنو او فشار په مديريت کې مهم رول لوبوي. کله چې يو کس د خپلو عوايدو او لګښتونو روښانه جدول جوړ کړي، نو د عوايدو د راتګ او د لګښتونو واقعي انځور ورته روښانه کېږي. دا چاره مرسته کوي چې بې ځايه لګښتونه په ګوته او کم شي، او د سپما لپاره ځای پيدا شي. بودجه د دې سبب کېږي چې وګړي د خپلو لومړنيو اړتياوو لکه خوراک، کرايه، او درملو لپاره پيسې ځانګړې کړي، او پاتې عوايد د سپما يا د پورونو د تاديې لپاره وکاروي. د بودجې جوړول نه يوازې د مالي فشار کچه راټيټوي، بلکې د اوږدمهاله پلان جوړونې لپاره هم زمينه برابروي، ځکه چې خلک پوهېږي څومره پيسې لري او څنګه يې بايد وکاروي. بودجه د مالي نظم، د سپما د عادت، او د ذهني آرامۍ سرچينه ده، چې د ناڅاپي پېښنو پر وړاندې د مقاومت کچه لوړه ساتي او د مالي هوساينې لپاره بنسټيز ارزښت لري.

شته به دې په کار شي

مالي کارپوهان ډېری وخت سپارښتنه کوي چې وګړي بايد د خپلو عوايدو له ٪۵ څخه تر ٪۲۰ برخه د سپما لپاره ځانګړې کړي. د عوايدو يوه برخه په منظم ډول جلا کول د انضباط سبب کېږي او د ناڅاپي لګښتونو لپاره د خوندي زېرمې په جوړولو کې مرسته کوي. حتی يوازې ٪۵ عوايد سپما کول هم ډېر مؤثر تمامېدای شي. مهم ټکی يې دوامداره سپما ده. د وخت په تېرېدو سره دا کوچنۍ ونډې په يوه معنا لرونکې زېرمه بدلېږي. د بېړنيو وضعيتونو لپاره د پيسو سپما د مالي هوساينې يو بنسټيز ګام دی.

که څه هم د ډېرو پيسو سپما ستونزمنه ښکاري، خو حتا کوچنۍ مياشتنۍ ونډې په اوږد مهال کې ستر توپير رامنځته کولای شي. که وګړي خپل لګښتونه په داسې ډول کنټرول کړي چې لګښتونه يې له خپلو عوايدو څخه کم شي او له عوايدو څخه هرومرو يو څه نا څه پيسې سپما کړي نو دا چاره به د ناڅاپي پېښنو، ناروغيو او دې ته ورته وضعيتونو اړوندو لګښتونو لپاره د سپر په توګه کار وکړي. دا سپما که د طبي لګښتونو لپاره وکارول شي او که د موټر د ترميم، يا په دنده کې د بدلون په پايله کې ترې ګټه واخيستل شي، په هر وضعيت کې ذهن ته آرامي ورکوي او د مالي ناډاډمنتيا فشار کموي. د نړيوال بانک له مخې، د کورنۍ په کچه مالي مقاومت د کړکېچونو د زغملو لپاره حياتي دی، او بېړنۍ سپما د همدې مقاومت مهمه برخه ده. ښه لاره دا ده چې له درېو څخه تر شپږو مياشتو پورې د بنسټيزو لګښتونو لکه د کرايې، خوړو، او برېښنا د پوښښ لپاره سپما وشي.

بانکونه: د سپما تر ټولو غوره لار

د هغو وګړو لپاره چې بانک ته لاسرسی لري، د سپما حساب پرانيستل د يوه بېړني صندوق په څېر دي چې د ضرورت پر وخت ترې ګټه اخيستلای شي او دا د سپما تر ټولو غوره لار ده. نن سبا بانکونه زموږ د باور وړ ملګري دي، او ډېری بانکونه خپلو پېرېدونکو ته د سپما په برخه کې بېلابېل حسابونه وړاندې کوي ترڅو هغوی خپلې پيسې د ځانګړو موخو لپاره تنظيم کړي، او د خپلو عوايدو يوه برخه له ورځنيو لګښتونو څخه جلا وساتي. بانکونه په خوندي ډول زموږ پيسې زېرمه کوي او د غلا، سوځېدو، خرابېدو او د سيلاب او زلزلې په څېر د طبيعي آفتونو له ناوړه اغېزو څخه يې په امان کې ساتي چې هر وخت وغواړو لاسرسی ورته درلودلای شو.

همداراز، په اتومات ډول د پيسو سپما کول هم ډېر مؤثر دي. په ډېری بانکونو او مالي ادارو کې په اتومات ډول د پيسو سپما لپاره وګړي بايد لږ تر لږه دوه حسابونه ولري: يو اصلي يا جاري حساب چې معاش يا عايد ورته راځي، او بل جلا د سپما حساب. د اتومات انتقال لپاره مهالويش له مخکې ټاکل کېږي. د بېلګې په توګه د هرې مياشتې په لومړۍ نېټه ټاکلې اندازه پيسې (لکه د عوايدو ٪۵) له جاري حساب څخه په اتومات ډول د سپما حساب ته انتقال شي. ځينې ادارې د سپما ځانګړي حسابونه وړاندې

کوي چې د یوې مودې لپاره د پیسو ایستل محدودوي ترڅو سپما د ناخاپي لګښتونو پر وړاندې خوندي پاتې شي. دا پروسه د سپما عادت پیاوړی کوي، د ذهني فشار کچه راکموي، او وګړو ته اجازه ورکوي چې پرته له تکراري پرېکړو ورو ورو مالي امنیت رامنځته کړي.

د موبایل پیسو د خدمتونو له لارې سپما کول

د موبایل پیسو د خدمتونو وړاندې کوونکي د هغو خلکو لپاره چې بانکونو ته لاسرسی نه لري، یو عملي بدیل وړاندې کوي. د یوه ساده موبایل ټیلفون له لارې کاروونکي کولای شي چې پرته له یوه بانکي حساب څخه د ځان لپاره ډیجیټل بټوه پرانیزي. د دې کار لپاره وګړي کولای شي چې د موبایل پیسو د خدمتونو وړاندې کوونکو سیمه ایزو استازو ته نغدې پیسې ورکړي او له دې لارې په خوندي ډول خپلې پیسې د برېښنایي ارزښت په توګه وساتي. دا بټوه د سپما حساب په څېر کار کوي. نغدې پیسې له ورځني لګښت څخه جلا کېږي او په برېښنایي ډول ساتل کېږي. همداراز، د پیسو کارولو پر مهال راکړې ورکړې د شفافیت لپاره ثبتېږي، او پېرېدونکی هر وخت کولای شي چې د خپلو پیسو بیلانس معلوم کړي یا پیسې انتقال کړي. د موبایل پیسو د خدمتونو له لارې که خلک په دوامداره توګه لږې پیسې په موبایل بټوه کې وساتي، نو د وخت په تېرېدو سره د بېړني حالت لپاره د پیسو زیرمه جوړولای شي، ترڅو ډاډ ترلاسه کړي چې حتی که رسمي بانکي حساب هم ونه لري، سپما یې خوندي او د اړتیا په صورت کې د لاسرسي وړ ده.

له ځان سره د سپما په موخه پیسې ساتل

که خلک بانکونو یا د موبایل د پیسو خدمتونو ته لاسرسی ونه لري، یوه لاره دا ده چې د سپما په موخه د خپلو عوایدو یوه برخه نغدې پیسې په کور کې وساتي. دا کار د آسانه لاسرسي آسانتیا برابروي، خو په ورته وخت کې د پام وړ خطرونه هم لري.د بېلګې په توګه هغه پیسې چې په کور کې ساتل کېږي د غلا، اورلګیدنې، یا طبیعي پېښو لکه سېلابونو له امله زیانمنېدای شي، چې په نتیجه کې سپما په ناخاپي ډول او بې له کومې خوندي وسیلې څخه له منځه تللی شي .که څه هم په کور کې د نغدو پیسو ساتل د لنډ مهال لپاره حل لاره کېدای شي، خو د رسمي مالي سیستمونو لکه بانکونو او د موبایل پیسو د خدمتونو وړاندې کوونکو په څېر امنیت او اعتبار نه لري، نو د سپما انضباط او د پیسو خوندي ساتلو ته جدي پاملرنه اړینه ده.

د سپما کمیټه یا قسط اچول

د سپما لپاره ځینې خلک د ځايي کمیټو یا د باور وړ وګړو یوه ډله ټاکي او هر غړی په میاشتنۍ یا بله بڼه یوه ټاکلې اندازه پیسې ورکوي چې ټولې پیسې بیا د ډلې یوه غړي ته سپارل کېږي. دې ته په عامه ژبه قسط اچول وایي. د بېلګې په توګه، ۱۲ کسان سره یو ځای کېږي او هره میاشت د هر غړي لخوا ۵۰۰۰ افغانۍ راټولېږي چې ټولې ٦۰ زره افغانۍ کېږي. دا ٦۰ زره افغانۍ د پچه اچونې له لارې د یوه غړي په برخه رسېږي. دا پروسه هره میاشت تکرارېږي تر څو هر غړی په یو وار ټولې پیسې ترلاسه کړي. د دې ګټه دا ده چې غړي یې په یو وار د پیسو ډېره کچه ترلاسه کوي چې کولای شي د خپل اړتیا وړ توکي پرې واخلي، ناروغۍ لپاره یې وکاروي او یا پرې یوه وړه سوداګري پیل کړي او یا یې سپما کړي. دا هم د سپما ډېره ښه لار ده ځکه چې د ډلې هر غړی مکلف وي ترڅو هره میاشت د خپلو عوایدو څخه ۵ زره افغانۍ بېلې او کمیټې ته یې تسلیم کړي. دا پروسه د سپما عادت پیاوړی کوي، او د بېړني حالت پر مهال د ملاتړ سرچینه برابروي. خو باید ځینې احتیاطي ګامونه په پام کې ونیول شي او یوازې باید له هغو وګړو سره په دې پروسه کې ګډون وشي چې د باور وړ وي.

ورزش او مشورې

د بودجې او سپما بېلابېلو لارو چارو ترڅنګ باید انسان د مالي اندېښنو او ستونزمن حالت سره د مبارزې لپاره نورې لارې چارې هم پلې کړي. د مالي اندېښنو د منفي اغېزو د کمولو لپاره ورزش او منظم حرکت د بدن د انرژۍ توازن ساتي، د وینې جریان ښه کوي، او د فشار هورمونونه راکموي. همداراز، د بدن اوبه ساتل د فزیکي مقاومت لپاره اړین دي، ځکه چې د اوبو کموالی د سټرېا او فشار کچه لوړوي. ذهني آرامتیا لکه مراقبت، عبادات، ژوره ساه اخیستل، یا د څو دقیقو سکوت تمرین د ذهن د آرامتیا لپاره مهم ګڼل کېږي او د فشار پر وړاندې د مقاومت ځواک پیاوړی کوي. سربېره پر دې، د مالي اندېښنو په اړه له خپلو باور وړ ملګرو یا د

کورنۍ غړو سره خبرې کول د فشار د کمولو یوه مهمه لاره ده. د اندېښنو شریکول نه یوازې د یوازیتوب احساس کموي، بلکې عملي مشورې او عاطفي ملاتړ هم له ځانه سره لري، چې د مالي ستونزو پر وړاندې د انسان د مقاومت کچه لوړه ساتي.

بانکونو ته مراجعه وکړئ

اوسمهال بانکونه نه یوازې دا چې ستاسو د پیسو ساتلو لپاره خوندي ځایونه دي، بلکې ورځ په ورځ د پېرېدونکو د یو باور وړ ملګري په توګه خپل ځان ثابتوي او د خپلو پېرېدونکو د هوساینې په برخه کې نه سترې کېدونکې هڅې کوي. په داسې نړۍ کې چې مالي اندیښنې او اقتصادي فشار د زړه ناروغۍ، خفګان او د ژوند د کیفیت له خرابېدو سره مستقیمه اړیکه لري، بانکونه ځانګړی مقام او مسؤلیت لري چې د خپلو پیریدونکو د ټولیزې روغتیا ملاتړ وکړي. د پیسو او هوساینې تر منځ د اړیکې په منلو سره د هېواد بانکونه او مالي بنسټونه د مالي ثبات او له مالي اندېښنو سره د مقاومت په برخو کې د یو باوري ملګري په توګه خپل رول په ښه ډول لوبوي او د خپلو پېرېدونکو لپاره د مالي فشار د کمولو او هوساینې د لوړولو لپاره عملي ګامونه اخلي. د بېلګې په توګه، بانکونه د **مالي سواد د ترویج پروګرامونه** لکه روزنیز ورکشاپونه، آنلاین سرچینې او شخصي- مشورې وړاندې کوي چې له لارې یې خلک کولای شي د بودجې جوړولو، سپما کولو او په سمه توګه د پورونو مدیریت په اړه زده کړو او مهمو معلوماتو ته لاسرسی ولري. سربېره پر دې، بانکونه د **اتومات سپما پروګرامونه** او د تمویلونو خدمتونه وړاندې کوي چې د پېرېدونکو لپاره مالي پلان جوړونه آسانه کوي. همداراز، د بانکونو لخوا جوړ شوي آسانه اپلیکیشنونه هم له تاسې سره مرسته کوي چې په دوامداره توګه خپل عواید او لګښتونه وڅارئ او د سپما لپاره منظم ګامونه واخلئ. همدا ډول، اوسمهال د هېواد بانکونه او د وړو تمویلونو مؤسسې هېوادوالو ته د هغوی له اړتیاوو سره سم اسلامي تمویلونه وړاندې کوي چې په بېلابېلو برخو او وضعیتونو کې کولای شي ستاسو ملاتړ وکړي. له همدې امله، که غواړئ چې خپل مالي راتلونکی مو خوندي، هوساینه مو تأمین او د مالي فشار او اندېښنو پر وړاندې مو مقاومت او ثبات زیات شي، نو همدا نن د هېواد بانکونو ته مراجعه وکړئ او له خدمتونو څخه یې برخمن شئ.

پایله

مالي اندېښنې د انسان پر ذهن، بدن او ټولنیز ژوند ژورې اغېزې لري، چې د زړه ناروغۍ، ژور خفګان، او د ژوند د کیفیت د خرابېدو لامل کېږي. د دې ستونزو د کمولو لپاره د مالي سواد لوړول، د بودجې جوړول، او د سپما منظم عادت ستاسو د ذهنـي آرامۍ او مالي ثبات په برخه کې بنسټیز ګامونه ګڼل کېږي. سربېره پر دې، ورزش، ذهني آرامتیا، او له نورو سره د اندېښنو شریکول د فشار د کمولو عملي لارې دي. همداراز، بانکونه او مالي بنسټونه د خپلو پېرېدونکو د هوساینې په برخه کې مهم رول لوبوي. د بانکونو لخوا د سپما حسابونه، اسلامي تمویلونه، او د مالي سواد د ترویج پروګرامونه کولای شي چې ستاسو د مالي اندېښنو او اقتصادي فشار د کمولو او د خوندي مالي راتلونکي په برخه کې له تاسې سره مرسته وکړي. د مالي هوساینې ملاتړ یوازې د افرادو شخصي اړتیا نه ده، بلکې د ټولنې او اقتصاد د ثبات لپاره حیاتي ارزښت لري.

سید خالد خالقیار

د افغانستان بانک د خپرونو ارشد آفیسر

اخذلیکونه:

Reinhart, C. M. (2021). *From health crisis to financial distress.* World Bank Policy Research Working Paper No. 9616. Washington, DC: World Bank.

Ahir, H., Dell'Ariccia, G., Furceri, D., Papageorgiou, C., & Qi, H. (2023). *Financial stress and economic activity: Evidence from a new worldwide index* (IMF Working Paper No. 2023/217). Washington, DC: International Monetary Fund.

Reinhart, C. M. (2022). From health crisis to financial distress. *IMF Economic Review, 70*(1), 1–25. https://doi.org/10.1057/s41308-021-00139-0

McKee, M., Stuckler, D., & Zeegers, M. P. (2021). Financial stress and mental health: A systematic review. *Journal of Affective Disorders, 290*, 1–11. https://doi.org/10.1016/j.jad.2021.04.001

تمویلات مالی اسلامی؛ پیوند اخلاق، سرمایه و توسعه اقتصادی

تمویلات مالی اسلامی در دهه‌های اخیر به یکی از مهم‌ترین موضوعات در عرصه اقتصاد و نظام‌های مالی جهان تبدیل شده است. در شرایطی که اقتصاد جهانی با چالش‌هایی چون بحران‌های مالی، افزایش بدهی‌ها و فاصله گرفتن بخش مالی از اقتصاد واقعی روبه‌رو بوده است، بسیاری از اقتصاددانان و سیاست‌گذاران به دنبال الگوهای مالی پایدارتر و مبتنی بر اصول اخلاقی هستند. در این میان، نظام مالی اسلامی به عنوان یک چارچوب مبتنی بر عدالت اقتصادی، شفافیت و مشارکت در سود و زیان توجه گسترده‌ای را به خود جلب کرده است. این نظام مالی که ریشه در اصول شریعت اسلامی دارد، تلاش می‌کند فعالیت‌های مالی را به اقتصاد واقعی پیوند دهد و از شکل‌گیری معاملات پرریسک و غیرشفاف جلوگیری نماید.

تمویلات مالی اسلامی مجموعه‌ای از ابزارها و فعالیت‌های مالی است که مطابق با اصول و ارزش‌های اسلامی طراحی شده‌اند. در این نظام، دریافت و پرداخت بهره یا ربا ممنوع است و تأمین مالی باید بر پایه مشارکت، تجارت واقعی و دارایی‌های ملموس صورت گیرد. از این رو، رابطه میان سرمایه‌گذار و استفاده‌کننده از سرمایه بیشتر بر اساس شراکت و همکاری شکل می‌گیرد تا رابطه‌ای صرفاً مبتنی بر بدهی. چنین رویکردی باعث می‌شود که ریسک و سود میان طرفین معامله به شکل عادلانه‌تری توزیع شود و سرمایه‌ها به سمت فعالیت‌های واقعی اقتصادی مانند تولید، تجارت و خدمات هدایت گردد.

یکی از ویژگی‌های مهم تمویلات مالی اسلامی تأکید بر شفافیت و جلوگیری از معاملات نامعلوم و پرریسک است. در این چارچوب، معاملات باید مشخص، قابل درک و مبتنی بر دارایی واقعی باشند. به همین دلیل ابزارهایی مانند مرابحه، مشارکت، مضاربه، اجاره و صکوک به عنوان مهم‌ترین روش‌های تأمین مالی اسلامی شناخته می‌شوند. این ابزارها امکان می‌دهند که سرمایه‌ها در پروژه‌های اقتصادی و زیربنایی به کار گرفته شوند و در عین حال اصول شریعت اسلامی نیز رعایت گردد.

رشد صنعت مالی اسلامی در جهان طی چند دهه گذشته بسیار قابل توجه بوده است. بر اساس گزارش‌های نهادهای بین المللی، ارزش دارایی‌های این صنعت در سال‌های اخیر به حدود شش تریلیون دالر رسیده و انتظار می‌رود در سال‌های آینده نیز با سرعت بیشتری افزایش یابد. این صنعت اکنون در بیش از هشتاد کشور جهان حضور دارد و نه تنها در کشورهای اسلامی، بلکه در بسیاری از اقتصادهای بزرگ جهان

نیز مورد توجه قرار گرفته است. کشورهایی مانند مالیزیا، عربستان سعودی، امارات متحده عربی، اندونیزیا و قطر از جمله پیشگامان توسعه مالی اسلامی محسوب می‌شوند و توانسته‌اند این نظام مالی را به یکی از بخش‌های مهم اقتصاد خود تبدیل کنند.

یکی از دلایل رشد سریع تمویلات مالی اسلامی، توانایی آن در پیوند دادن سرمایه با اقتصاد واقعی است. در بسیاری از بحران‌های مالی جهانی مشاهده شده است که فاصله گرفتن فعالیت‌های مالی از تولید و خدمات واقعی می‌تواند به ایجاد حباب‌های مالی و بی‌ثباتی اقتصادی منجر شود. در مقابل، تمویلات مالی اسلامی با تأکید بر وجود دارایی واقعی در معاملات، می‌تواند به کاهش چنین خطراتی کمک کند و ثبات بیشتری در نظام مالی ایجاد نماید. همین ویژگی سبب شده است که حتی برخی اقتصاددانان در کشورهای غیر اسلامی نیز به ظرفیت‌های این نظام مالی توجه نشان دهند.

در این میان، سکتور مالی و بانکی نقش محوری در گسترش و توسعه تمویلات مالی اسلامی دارند. بانک‌ها به عنوان مهم ترین واسطه های مالی می‌توانند از طریق طراحی محصولات مبتنی بر شریعت، منابع مالی جامعه را به سمت فعالیت های تولیدی و اقتصادی هدایت کنند. بانکداری اسلامی با ارائه خدماتی که با ارزش های دینی و فرهنگی جوامع اسلامی سازگار است، می‌تواند اعتماد عمومی را افزایش دهد و زمینه مشارکت گسترده‌تر مردم در نظام مالی را فراهم سازد. این امر به ویژه در کشورهایی که بخش قابل توجهی از مردم تمایل دارند معاملات مالی خود را بر اساس اصول اسلامی انجام دهند، اهمیت بیشتری پیدا می‌کند.

علاوه بر این، بانک‌های اسلامی نقش مهمی در تأمین مالی پروژه‌های بزرگ اقتصادی و زیربنایی دارند. در بسیاری از کشورها، پروژه‌های مربوط به انرژی، حمل و نقل و توسعه شهری از طریق ابزارهای مالی اسلامی تأمین مالی شده‌اند. بازار صکوک که به عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای تأمین مالی اسلامی شناخته می‌شود، توانسته است منابع مالی گسترده‌ای را برای پروژه‌های توسعه‌ای فراهم کند و سرمایه گذاران داخلی و بین‌المللی را به مشارکت در این پروژه‌ها جذب نماید. تجربه کشورهایی مانند مالیزیا و امارات متحده عربی نشان می‌دهد که توسعه بازارهای مالی اسلامی می‌تواند نقش مهمی در رشد اقتصادی و توسعه زیرساخت‌ها داشته باشد.

در کنار نقش بانک‌ها، بانک‌های مرکزی و نهادهای نظارتی نیز در توسعه تمویلات مالی اسلامی اهمیت ویژه ای دارند. ایجاد چارچوب های قانونی و نظارتی مناسب، تدوین استانداردهای مالی اسلامی و نظارت بر عملکرد بانک ها از جمله اقداماتی است که می‌تواند زمینه رشد سالم و پایدار این صنعت را فراهم کند. بسیاری از بانک‌های مرکزی در کشورهای اسلامی با ایجاد واحدهای تخصصی بانکداری اسلامی و همکاری با نهادهای بین المللی تلاش کرده اند شرایط لازم برای توسعه این نظام مالی را فراهم نمایند.

با توجه به روندهای موجود در اقتصاد جهانی، به نظر می رسد که تمویلات مالی اسلامی در سال‌های آینده نقش پررنگ‌تری در نظام مالی جهان ایفا خواهد کرد. ترکیب اصول اخلاقی، شفافیت مالی و پیوند با اقتصاد واقعی باعث شده است که این نظام مالی به عنوان یک الگوی قابل توجه برای توسعه پایدار اقتصادی مطرح شود. برای کشورهای اسلامی نیز گسترش این نظام می تواند فرصتی مهم برای تقویت سکتور بانکی، جذب سرمایه‌گذاری و ایجاد نظام مالی عادلانه‌تر فراهم سازد.

به طور کلی، تمویلات مالی اسلامی نشان می دهد که می توان میان ارزش‌های اخلاقی و کارایی اقتصادی پیوندی مؤثر ایجاد کرد. این نظام مالی نه تنها با اصول دینی سازگار است، بلکه می تواند به توسعه اقتصادی، ثبات مالی و افزایش اعتماد عمومی در نظام بانکی نیز کمک کند. از همین رو، توجه به توسعه و تقویت این بخش در بسیاری از کشورها به عنوان یکی از راهبردهای مهم برای آینده اقتصاد در نظر گرفته می‌شود.

نویسنده: محمد کاظم سروری

منابع:

1. Islamic Finance Development Report, London Stock Exchange Group, 2025.
2. Islamic Financial Services Board (IFSB) Reports on Global Islamic Finance Industry.
3. International Monetary Fund Reports on Islamic Banking and Financial Stability.
4. World Bank Publications on Islamic Finance and Economic Development.
5. Refinitiv Islamic Finance Development Indicator Reports.

د مالي سکتور بر یښنایي کېدل او د افغانستان روښانه راتلونکی

نوښت او د نوي ټکنالوژۍ چټک پرمختګ د نړۍ هېوادونه دې ته اړ کړي چې د برېښنايي کېدو پر لور په ګډه او په همغږې توګه حرکت وکړي. ټکنالوژيکي بدلونونو بېلابېلو هېوادونو ته د پام وړ اقتصادي، ټولنيزو او د اداري پرمختګونو زمينه برابره کړې ده. هغه پرمختګونه چې نن سبا په نړيواله کچه ليدل کېږي، بې له شکه د ټکنالوژۍ د ودې او د برېښنايي خدمتونو د پراخې کارونې پايله ده. په ځانګړې ډول، د مالي سکتور برېښنايي کېدل او د بانکوالۍ عصري کېدل د معاصر اقتصاد له مهمو بنسټونو څخه شمېرل کېږي.

نړۍ د ټکنالوژۍ درې ستر انقلابونه تجربه کړي او اوس د څلورم صنعتي انقلاب پر لور روانه ده. افغانستان په تېرو څو لسيزو کې د اوږدمهالو داخلي ستونزو او بې ثباتيو له امله ونه توانېد چې د دغو ټکنالوژيکو بدلونونو له فرصتونو څخه په مؤثره توګه ګټه پورته کړي چې په پايله کې يې زموږ ټولنه د دغو ټکنالوژيو د اغېزناکې کارونې له مهارت او پوهاوي څخه لرې پاتې شوه.

سره له دې هم افغانستان د ټکنالوژيکي سفر څخه بې برخه پاتې نشو او نوې ټکنالوژۍ د افغانستان بازارونو ته لاره وموندله خو وارداتي ټکنالوژيو ډېری وخت مصرفي بڼه درلوده، چې هېواد يې د توليد پر ځای د مصرف په انډول کې ساتلی دی. خو بيا هم اوسنی وضعيت افغانستان ته يو نوی فرصت برابروي ترڅو د څلورم ټکنالوژيکي انقلاب په بهير کې لږ تر لږه بنسټيز او ګټور ګامونه پورته کړي او ځان د نوي نړۍ له پرمختګونو سره همغږی کړي.

د مالي سکتور برېښنايي کېدل؛ اړتيا او فرصتونه

ټکنالوژي د انساني ټولنې د پرمختګ بنسټيز عامل ګڼل کېږي او د مالي معاملاتو برېښنايي کول د اقتصادي روڼتيا، چټکتيا، خونديتوب او آسانتيا تضمين کوي. په افغانستان کې د مالي خدمتونو د برېښنايي کولو په برخه کې د افغانستان د اداينو سيستم لوی آمريت د هېواد د ملي سويچ په توګه مهم رول لوبوي. ياد آمريت د لاندې برخو په پراختيا کې عملي ګامونه پورته کړي دي:

- د پرچون بانکوالۍ برېښنايي کول
- د موبايل له لارې د بانکوالۍ خدمتونو وړاندې کول
- د بانکونو ترمنځ د واحد اتصال رامنځته کول
- د فزيکي پيسو پر ځای د برېښنايي پيسو دودول
- د صرافۍ خپلکاره ماشينونو (ای ټي ايم) او پاس ماشينونو د خدمتونو پراختيا
- اف پی ملي کارت ته وده ورکول
- د لنډ پيغام (ايس ايم ايس) او يو ايس ايس ډي کوډ خدمتونو وړاندې کول

د اف پي ملي کارت له لارې اوس وګړي کولای شي په آسانه توګه پېرېدنه وکړي، دولتي تعرفې او بلونه ادا کړي، د برېښنا بل تصفيه کړي، پيسې ولېږي او ترلاسه يې کړي، د موبايل کريډيټ واخلي او ګڼ نور خدمتونه وکاروي. دې ټولو خدمتونو د مالي راکړې ورکړې په برخه کې د پام وړ بدلون او آسانتيا رامنځته کړې ده.

د نغدو پيسو پرته ټولنې په لور ګام

د ټکنالوژۍ پر لور د حرکت په بهير کې د عملي او اغېزناک ګام اخيستلو لپاره اړينه ده چې د برېښنايي پيسو کارول په خپل ورځني ژوند کې دود کړو. د اف پي ملي کارت ترلاسه کول او د ورځنيو مالي معاملو لپاره يې کارول، نه يوازې د وګړو په ژوند کې آسانتياوې رامنځته کوي، بلکې د هېواد د بانکوالۍ نظام پياوړتيا ته هم لاره هواروي.

د نغدو پيسو پرته ټولنه او د برېښنايي پيسو کارونه هغه موخې دي چې د مالي شفافيت، د اداري فساد د کموالي، د وخت سپما او اقتصادي ودې سبب ګرځي. د برېښنايي پيسو وده د هرې ټولنې لپاره ارزښتناکه ده، ځکه چې د انسان د ورځني ژوند دوه مهم اړخونه يعنې مالي راکړه ورکړه او اداري چارې له همدې سيستم سره تړاو لري.

پايله

په ټوله کې، د پرمختللي او هوسا هېواد هيله لرل پرته له ټکنالوژۍ ممکنه نه ده. افغانستان کولای شي د مالي خدمتونو د برېښنايي کولو له لارې د معاصرې نړۍ له بهير سره همغږی شي او د اقتصادي ودې او روڼتيا پر لور ګام واخلي. د افغانستان د اداينو سيستم له فعاليتونو سره په همغږۍ، د برېښنايي پيسو دودول او د عصري بانکوالۍ پراختيا کولای شي چې هېواد د يو باثباته او پرمختللي راتلونکي او د نغدو پيسو پرته ټولنې پر لور بوځي.

ليکوال: ذبيح الله سمسور، د افغانستان د اداينو سيستم د پروژو د امکان سنجونې او عامه پوهاوي لوی آفيسر

اخذليکونه:

1. Afghanistan Payments System. (2024). *Home: National Switch and AfPay card services*. Retrieved March 16, 2026, from https://aps.af
2. Dinescu, V. M., Olomolehin, A., Pun, Y., & Samvelian, L. (2024). *Navigating the transition: Impacts, challenges and future prospects of a cashless society*. OxJournal. Retrieved from https://oxjournal.org
3. Hakimi, M., Aslamzai, S., Adhi, N., & Hakimi, S. (2024). *Digital transformation of Afghanistan banking: Exploring e-banking trends and impacts*. KEUNIS, 12(1), 90–99. https://doi.org/10.32497/keunis.v12i1.5286
4. Khaama Press. (2024, February 11). *Bridging the digital divide: Afghanistan's urgent quest for technological empowerment in the age of innovation*. Retrieved from https://khaama.com
5. The First MicroFinanceBank of Afghanistan. (2024). *AfPay debit card: Secure transactions across Afghanistan*. Retrieved March 16, 2026, from https://fmfb.com.af
6. United Nations Economic Commission for Europe (UNECE). (2020). *Science, technology, and innovation gap analysis of Afghanistan*. UNECE. Retrieved from https://unece.org
7. Wavetec. (2025, April 7). *The pros and cons of a cashless society: Advantages, disadvantages, and real-world impact*. Retrieved from https://wavetec.com

د بریالیو تجربو شریکول او د ډیجیټلي اوبو د حل لارو پراخول

(دا مقاله د پیسو نړیوال صندوق له ویبپاڼې څخه ژباړل شوې ده.)

په ټوله نړۍ کې د اوبو د خدمتونو وړاندې کوونکې ادارې له زیات فشار سره مخ دي، تر څو خپله اغېزناکتیا لوړه کړي، احتمالي خطرونه له وړاندې تشخیص او د چټک پراخېدونکي ښاري نفوس لپاره خدمتونه وړاندې کړي. ډیجیټلي وسایل چې مصنوعي ځیرکتیا هم رانغاړي، دې وسایلو د اوبو او فاضله اوبو په پروسه کې د پام وړ اغېز ښودلی دی، خو ډېری شمېر ادارې نه پوهېږي چې د نوښت لومړني ګامونه له کومه ځایه پیل کړي.

له همدې امله، د نړیوال بانک ګروپ د کوریا د ودې د وجهي صندوق په څېر د شریکانو له لارې نړیوالې ښوونیزې همکارۍ پیاوړې کړي، تر څو هېوادونه د ډیجیټلي اوبو د نوښت له بریالیو او ازمویل شوو ادارو سره ونښلوي او په دې توګه په ټوله نړۍ کې د اوبو د ادارو ډیجیټلي بدلون پراخ کړي. له پورته ذکر شوو مخکښو ادارو څخه یو هم د سویلي کوریا د اوبو ملي اداره (K-water) ده چې د مصنوعي ځیرکتیا پر مټ د اوبو د عملیاتو/پروسس په برخه کې د نړیوالې بېلګې په توګه پېژندل کېږي.

د نوښت د هڅونې لپاره د پوهې تبادله

په دې وروستیو کې نړیوال بانک او نړیوال مالي شرکت د کینیا، عاج ساحل، البانیا، کمبودیا، سریلانکا او د سلیمان ټاپوګانو د اوبو د خدمتونو وړاندې کوونکې ادارې سره راټولې او همغږې کړې، تر څو د سویلي کوریا د اوبو د ملي ادارې د ډیجیټلي بدلون بهیر له نږدې وڅېړي. دې ادارو د مصنوعي ځیرکتیا پر بنسټ د اوبو د تصفیې فابریکې وکتلې، د سویلي کوریا د معلوماتو د مدیریت ملي جوړښت یې مطالعه او ولیده چې څنګه یوه روښانه ډیجیټلي ستراتیژي د بدلون بهیر چټکولی شي.

پریسیلا واموچي ګیتینجي، د مالېندي د اوبو او فاضله اوبو

شرکت مسئول (کینیا) وایي چې لومړنۍ مهمه موضوع دا ده چې لیډلوري باید روښانه او منظم شي، د معلوماتو اداري پیاوړې او ورته روښانه ستراتیژۍ او تګلارې جوړې شي او ټینګار کوي چې خپله به د بدلون د عامل په توګه دا معلومات د ټیم له نورو غړو سره شریک کړي. همدارنګه د سویلي کوریا د اوبو د ملي اداري تجربې ښیي چې د اوبو په سکتور کې بدلون هغه مهال شونی دی چې روښانه نقشه، بنسټیزه ژمنتیا او په دې برخه کې دوامداره زده‌کړې شتون ولري. له دې تجربې درې عملي درسونه ترلاسه کېږي:

1. له ستراتیژۍ او معلوماتو سره پیلول: د ټکنالوژۍ له پراختیا څخه مخکې باید یوه روښانه ډیجیټلي ستراتیژي جوړه او د معلوماتو مدیریت پیاوړی شي.
2. له " انسان څخه انسان " پر ځای انسان + مصنوعي ځیرکتیا ته بدلون ورکړئ: د مدیریت په بدلون او مهارتونو باندې پانګونه کول تر څو نوي ډیجیټلي سیستمونه په بریالیتوب سره تطبیق شي.
3. ازمایښت، اندازه او پراخه یې کړئ: له کوچنیو ګامونو څخه پیل وکړئ، له پانګې څخه د ترلاسه شویو عوایدو ارزونه وکړئ او هر هغه څه چې ګټور او اغېزمن وي، پراختیا ورکړئ، ځکه چې ډیجیټلي بدلون اوږد مهاله پروسه ده.

د نګانزا هرمن، د عاج ساحل د اوبو د وېش شرکت د استازي د وینا له مخې، تر ټولو جالب کار چې ما له دې ناستې زده کړ، د مصنوعي ځیرکتیا کارونه وه، لکه هوښیار عملیات، د پېرېدونکو اړیکي او د اوبو د ضایعاتو پېژندنه چې زموږ په چاپېریال کې یې تطبیق ډېر ګټور تمامېدای شي.

د سکرېوین اوکا تونګي، د سولومون د اوبو د عملیاتو مشر، د سولومون ټاپوګانو له قوله د سولومون د اوبو اداري لپاره مهم بل ګام دا دی چې ډاډ ترلاسه شي چې دا اداره یوه روښانه د ډیجیټلي بدلون ستراتیژي لري، تر څو د شرکت لیډلوري او موخې ترلاسه شي، داخلي همغږي پیاوړې شي، سرچینې په ښه ډول وکارول شي، لومړیتوبونه واضح شي او همغږي، اغېزناکتیا او ګټورتیا لا زیاته شي.

په محلي ساحو کې د نړیوالو تجربو کارول

د اوبو د خدمتونو څو ادارو چې په دې پروګرام کې یې ګډون کړی وو، لا د مخه تعقیبي کړنې پیل کړي دي. د بېلګې په توګه، د سولومون ټاپوګانو د اوبو اداري له عاید پرته اوبو (هغه اوبه چې پېرېدونکو ته له رسېدو مخکې د وړاندې کوونکي لخوا ضایع کېږي)، یو ځانګړی ورکشاپ جوړ کړ. په دې ورکشاپ کې په ډیجیټلي حل لارو خبرې وشوې، تر څو اړین شرطونه، مشخصې کړنې او اړینې پانګونې وپېژندل شي. همدارنګه، یو شمېر نورې اداري هڅه کوي چې ډیجیټلي برخې د نړیوال بانک له تمویل شوو پروژو سره یو ځای کړي او ځینو یې دا کار لا دمخه ترسره کړی هم دی، لکه د ګینې د اوبو او فاضله اوبو پروژه.

د دې لپاره چې د پوهې/تجربو د عملي کولو پروسه لا پیاوړې شي، نړیوال بانک له خپلو شریکانو سره همکار دی، تر څو د اوبو شرکتونو لپاره یو منظم او اوږدمهاله ډیجیټلي مشارکتي ماډل رامنځته کړي، چې دا ماډل به د ګډو روزنیزو لارو چارو پراخول او د اوبو په سکتور کې د ډیجیټلي بدلون او مصنوعي ځیرکتیا له مشرانو سره د همکارۍ د فرصتونو څېړل رانغاړي.

د هېوادونو په مشرۍ د ډیجیټلي بدلونونو لپاره د حل لارو برابرول

د دې مشارکت راتلونکی پړاو د کوریا د ماډل کاپي کول نه دی، بلکې موخه یې دا ده چې هېوادونه د ګډو تجربو او پوهې پر بنسټ خپل د بدلون بهیرونه پخپله رامنځته کړي. د انلاین

زده کړېزو وسایلو، سلا مشورو ملاتړ او عملي پلي کېدونکو پروګرامونو له لارې، د نړیوال بانک ګروپ د اوبو له ادارو سره خپلې همکارۍ ته دوام ورکوي تر څو د هغوی له اړتیاوو سره سمې ډیجیټلي حل لارې وازمويي او بریالۍ پایلې ترلاسه کړي.

د هر هېواد د ډیجیټلي بدلون لارې به جلا وي؛ ځینې ښایي د بنسټیزو معلوماتي سیستمونو په ادغام کار پیل کړي، ځینې به د کارکوونکو پر روزنه تمرکز کوي او ځینې نور چمتو دي چې د مصنوعي ځیرکتیا په مرسته عملیات/پروسه وڅېړي. د دې هېوادونو ترمنځ مهم ټکي نړیوالو غوره تجربو ته لاسرسي او د یو باوري شریک درلودل دي چې د دې بهیر په پرمخ وړلو کې ورسره مرسته کوي.

همدا د نړیوال بانک د ګروپ د اغېز رسولو طریقه ده. دوی د ټولو لپاره یوه واحده حل لاره نه وړاندې کوي، بلکې بریالۍ نړیوالې تجربې د هر هېواد د اړتیاوو او حالاتو سره سم تنظیموي، تر څو د اوبو هره اداره وکولای شي د خپل ظرفیت له مخې یو اغېزمن، پیاوړی او د خلکو پر خدمت ولاړ نظام رامنځته کړي.

لیکوالان: کیټي هېدر هېلپرن، جیهون لي، هېلا کوهن مېزراو، ژان مارټین براولت

ژباړونکی: صفي احمد ناصري، د افغانستان بانک د ژباړې د بورډ غړی

اقتصادي خبرونه

پزشکیان د ایران، افغانستان او چین ترمنځ د ازادي سوداګریزي سیمې جوړېدو طرحه تایید کړې ده

کابل (پژواک، ۵ کب ۱۴۰۴): د راپورونو پر بنسټ، د ایران د جنوبي خراسان ولایت د اقتصادي او مالي چارو رییس ویلي چې د دغه هېواد ولسمشر- مسعود پزشکیان د ایران، افغانستان او چین ترمنځ د ازادي سوداګریزي سیمې د جوړېدو له طرحې سره موافقه کړې ده. د ایرنان خبري اژانس د راپور له مخې، د جنوبي خراسان ولایت د اقتصادي او مالي چارو رییس مرتضی ذاکریان ویلي چې د ایران، افغانستان او چین ترمنځ د ازادي سوداګریزي سیمې طرحه د یاد ولایت د پراختیایي شورا په غونډه کې د مسعود پزشکیان له لوري تایید شوې ده.

نوموړي زیاته کړې چې په جنوبي خراسان کې د افغانستان، ایران او چین ترمنځ د یوې ګډې نړیوالې سوداګریزې او صنعتي ازادې سیمې جوړېدل به د صادراتو او وارداتو ظرفیتونه لوړ کړي، د سرحدي سیمو اوسېدونکو ته به دایمي کاري فرصتونه برابر کړي، د ټکنالوژۍ لېږد به اسانه کړي او د جنوبي خراسان اقتصادي او امنیتي بنسټونه به پیاوړي کړي. هغه ټینګار کړی چې افغانستان او چین هم د دې طرحې د عملي کېدو لپاره خپل چمتووالی ښودلی او د مالي سرچینو د برابرولو ژمنه یې کړې ده. د ذاکریان په وینا، افغانستان، ایران او چین د جغرافیایي پراخوالي، نفوس، تولیدي ظرفیتونو او په سیمه او نړۍ کې د اقتصادي موقف له پلوه داسې بشپړوونکي ظرفیتونه لري چې کولای شي د یوې پیاوړې نړیوالې ازادې سوداګریزې سیمې رامنځته کېدو بنسټ کېږدي.

رئیس‌جمهور اوزبیکستان توافق‌نامهٔ تجارت ترجیحی با افغانستان را امضاء کرد

کابل (پژواک، ۲۰ حوت ۱۴۰۴): بربنیاد گزارش‌ها، رئیس‌جمهور اوزبیکستان توافق‌نامهٔ تجارت ترجیحی با افغانستان را امضاء کرده‌است. توافق‌نامهٔ تجارت ترجیحی نوعی توافق تجارتی میان کشورها است که براساس آن، برای برخی کالاها تعرفه‌های گمرکی کاهش می‌یابد تا روند صادرات و واردات آسان‌تر شده و سطح تجارت میان دو طرف افزایش پیدا کند. به گزارش رسانه‌های اوزبیکستانی، شوکت میرضیایف، رئیس‌جمهور این کشور توافق‌نامهٔ تجارت ترجیحی با افغانستان را امضاء کرده‌است. براساس این فرمان، نهادهای مجاز مسؤول اجرای این توافق‌نامه از طرف اوزبیکستان، وزارت سرمایه‌گذاری، صنعت و تجارت و کمیتهٔ گمرک این کشور هستند. طبق گزارش، وزارت امور خارجهٔ اوزبیکستان پس از تکمیل تمام مراحل لازم برای لازم‌الاجرا شدن این توافق‌نامه توسط این کشور، به طرف افغان اطلاع خواهد داد.

طبق گزارش، این توافق‌نامه شامل لغو عوارض گمرکی بر

۱۴ نوع کالا، ساده‌سازی رویه‌های بهداشت گیاهی برای محصولات زراعتی افغانستان و گسترش اقدامات حمایتی برای صادرکننده‌گان است. این در حالی است که در ٦ حوت سال روان نورالدین عزیزی، وزیر صنعت و تجارت افغانستان در یک دیدار آنلاین با جمشید خواجه یوف، معاون نخست‌وزیر اوزبیکستان توافق کردند که روند اجرایی شدن توافق‌نامه تجارت ترجیحی را تسریع کرده و پروژه‌های سرمایه‌گذاری و همکاری‌های صنعتی بین دو کشور را ارتقا دهند. دو طرف بر گسترش همکاری‌های تجاری و افزایش حجم مبادلات تا ۵ میلیارد دالر نیز تاکید کرده بودند.

ازبکستان له افغانستان سره د ۵ میلیارډ ډالرو سوداګرۍ اعلان کړه

د خوجایوف د څرګندونو له مخې؛ دې کچې ته د سوداګرۍ رسولو موضوع د افغانستان د صنایعو او سوداګرۍ له وزیر نورالدین عزیزي سره په ویډیوي کنفرانس کې راپورته شوه. د ازبکستان د لومړي وزیر مرستیال جمشید خواجه یوف په ایکس پاڼه کې لیکلي؛ ازبکستان او افغانستان په پام کې لري، چې خپله دوه اړخیزه سوداګري ۵ میلیارډ ډالرو ته ورسوي. د خوجایوف د څرګندونو له مخې؛ دې کچې ته د سوداګرۍ رسولو موضوع د افغانستان د صنایعو او سوداګرۍ له وزیر نورالدین عزیزي سره په ویډیو کنفرانس کې راپورته شوه. خوجایوف زیاته کړې؛ په تېرو پنځه کلونو کې د دواړو هېوادونو ترمنځ سوداګري ۲.۵ ځله زیاته شوې، چې د ۲۰۲۱ ز.کال له ٦۵۳ میلیون ډالرو څخه په ۲۰۲۵ ز.کال کې شاوخوا ۱.۷ میلیارډ ډالرو ته رسېدلې ده. د ازبکستان د لومړي وزیر مرستیال دا هم ویلي، چې دواړو خواوو د سوداګرۍ او اقتصادي همکارۍ د پراختیا لپاره د عملي ګامونو پر پورته کولو هم بحث کړی او دغه راز یې ازبکستان ته د افغان پلاوي د سفر لپاره چمتووالی ښودلی دی. هغه زیاته کړې، چې له مبارکې روژې وروسته به همکارۍ عملاً په کابل ښار کې د یوه سوداګریز فورم د جوړولو او د ځانګړو محورونو پر بنسټ د یوې نقشې د ترتیبولو له لارې پیاوړې شي. د افغانستان د صنایعو او سوداګرۍ وزارت مسوولانو ویلي، چې په نږدې راتلونکي کې به له ازبک لوري سره د سوداګرۍ او اقتصادي اړیکو د پراختیا لپاره نوي هوکړې تر سره کړي.

سرچینې:

۱- پژواک، 1447 رمضان المبارک 20 (1404/12/22)

۲- پژواک، 1447 رمضان المبارک 07 (1404/12/05)

۳- آریانانیوز، 1447 رمضان المبارک 08 (1404/12/06)

پرداخت سریع و هویت دیجیتل:
تجربه‌ای امن، ساده و مؤثر برای معاملات روزمره

تصور کنید احمد در یک دکان خوراکه فروشی مصروف کار است که ناگهان بعد از ظهر پیامی دریافت می‌کند و در آن از او می‌خواهد فوراً از طریق سیستم پرداخت سریع کشور به یک عرضه‌کننده، پول پرداخت کند. نام درخواست‌کننده آشنا و پرداخت واقعی به نظر می‌رسد. اما چند دقیقه بعد از انتقال پول، در می‌یابد که این اقدام یک تقلب بوده و پول اش از دست رفته است.

سیستم‌های پرداخت سریع قابلیت بسیار بالایی دارند. این سیستم‌ها امکان انتقال فوری پول در تمام ساعات شبانه‌روز و با هزینه کم را فراهم می‌کنند. اما افزایش سرعت، تحمل اشتباه را نیز کاهش می‌دهد و جایی برای خطا باقی نمی‌گذارد؛ پس از انتقال پول، دریافت دوباره آن دشوار است. بسیاری از سیستم‌های پرداخت سریع امروزی هنوز بر بررسی‌های هویتی پراکنده و کنترول‌های مختص به هر اپلیکیشن متکی هستند که کاربران را در معرض تقلب، پرداخت‌های اشتباه و مشکلات غیرضروری قرار می‌دهد. در این زمینه، استفاده از هویت دیجیتل می‌تواند تجربه کاربران را به‌طور بنیادی بهبود بخشد و امنیت انتقالات مالی را افزایش دهد.

فراتر از مصئونیت و سهولت فردی،

ادغام سیستم‌های پرداخت سریع و هویت دیجیتل به ایجاد شغل و بهبود زندگی مردم نیز کمک می‌کند. با کاهش موانع پرداخت، خطر تقلب و مشکلات روند ثبت‌نام، این سیستم‌ها به شرکت‌های کوچک امکان می‌دهند که به شکل رسمی فعالیت کنند، پرداخت‌های خود را به‌طور قابل اعتماد دریافت نمایند و فعالیت‌های خود را گسترش دهند، در حالی که کارگران و کارآفرینان خُرد نیز می‌توانند سهم بیشتری در اقتصاد دیجیتل داشته باشند. به این ترتیب، زیرساخت‌های پرداخت دیجیتل مورد اعتماد به‌طور مستقیم از ایجاد شغل، افزایش مفیدیت و تقویت تاب‌آوری اقتصادی حمایت می‌کنند.

استفاده از هویت دیجیتلی برای بهبود تجربه پرداخت‌های سریع

در بیشتر کشورها، هویت دیجیتلی عمدتاً در مرحله ثبت‌نام مورد استفاده قرار می‌گیرد. شما هویت خود را نشان می‌دهید، حساب باز می‌کنید و پس از آن، هویت شما از روند پرداخت حذف می‌شود. پرداخت‌ها بیشتر بر اساس نام مستعار، شماره حساب یا شماره تیلیفون انجام می‌شوند و کاربران امکان محدودی برای تثبیت واقعی هویت دریافت‌کننده دارند.

اما اگر هویت همراه با معاملات باقی می‌ماند، چه می‌شد؟ در مثالِ پیرامون احمد، درخواست پرداخت می‌توانست شامل اثبات هویت عرضه کننده باشد که توسط یک مرجع مورد اعتماد صادر شده و در سراسر زیرساخت پرداخت قابل شناسایی باشد. پیش از آن‌که احمد پول را ارسال کند، تیلیفون او می‌توانست چنین معلوماتی را نمایش دهد: تاجر تثبیت‌شده، کسب‌وکار ثبت‌شده و مشخصات دیجیتل صادرشده از سوی چارچوب ملی هویت. به این ترتیب، هویت دریافت‌کننده به‌صورت واضح برای ارسال‌کننده قابل تثبیت می‌بود. در صورتی که هویت با معلومات ثبت‌شده مطابقت نمی‌داشت، سیستم پرداخت به‌گونهٔ خودکار یک هشدار واضح صادر می‌کرد تا از انجام پرداخت نادرست جلوگیری شود.

این موضوع درباره افزودن مراحل جدید یا بطی ساختن پرداخت‌ها نیست. بلکه درباره انتقال و قابل‌استفاده‌ساختن اعتماد است، به‌گونه‌ای که کاربران بتوانند فوراً و بدون پیچیدگی تشخیص دهند با چه کسی در تعامل هستند.

همین روش لحظات مهم دیگر را نیز بهبود می‌بخشد: افتتاح حساب جدید در چند دقیقه به‌جای چند روز، تثبیت هویت به‌صورت مصئون بدون نیاز به چندین پسورد یا کودهای اس‌ام‌اس، و شریک‌سازی امن تاریخچه پرداخت برای دسترسی به اعتبار یا بیمه، بدون افشای معلومات خام.

نکته مهم این است که برای تحقق این مودل، نیازی به ایجاد شبکه‌های جدید پرداخت یا یک بکسک‌جیبی پول واحد نیست. روشی که در «تثبیت هویت دیجیتل در پرداخت سریع» بررسی شده است، بر اساس سیستم‌های پرداخت سریع موجود و سرمایه‌گذاری‌های پیشین در هویت دیجیتل شکل گرفته است. در این چارچوب، مشخصات دیجیتل هویت پرداخت قابل‌انتقال معرفی می‌شود که بر مبنای مشخصات دیجیتل قابل‌تثبیت طراحی شده است. این مشخصه دیجیتل، در چارچوب اعتماد عمل می‌کند که میان نهادهای مسئول هویت ملی و گردانندگان و نهادهای ناظر سیستم‌های پرداخت سریع ایجاد شده است.

مشخصات دیجیتل هویت پرداخت یک مجموعه یا پروفایل دیجیتل قابل انتقال برای خدمات مالی است که مشابه مشخصات کارت هویت عمل می‌کند، اما برای سیستم‌های باز مبتنی بر

حساب طراحی شده و بین چندین عرضه‌کننده قابل استفاده است. این پروفایل دیجیتل می‌تواند مشخصات دیجیتل صادرشده توسط چندین بانک و عرضه‌کنندگان خدمات پرداخت را در یک ساختار واحد ترکیب کرده و قابلیت عملیات مشترک در ایکوسیستم و حق انتخاب کاربر را حفظ کند.

با استفاده از مشخصات تثبیت هویت مشتری (کی‌وای‌سی) که در سیستم‌های معتبر هویت دیجیتل ثبت شده‌اند، مشخصات هویت پرداخت امکان ثبت سریع کاربران نزد عرضه‌کنندگان مختلف را فراهم می‌سازد و خطرات حساب‌های جعلی و هویت‌های ساختگی که از فرآیندهای ثبت پراکنده سوءاستفاده می‌کنند را کاهش می‌دهد. در جریان معاملات، نمایش قابل‌تثبیت هویت گیرنده می‌تواند به‌صورت کیوآرکود یا پیام درخواست پرداخت ارائه شود، تا کاربران پیش از انجام پرداخت، هویت فروشنده یا دریافت‌کننده را به‌صورت رمزنگاری‌شده و امن تأیید کنند.

مشخصه هویت پرداخت همچنین امکان شریک‌سازی معلومات و تثبیت هویت مبتنی بر رضایت و اعتماد را فراهم می‌کند. معاملات پرداخت و اطلاعات مرتبط می‌توانند به‌صورت مشخصات قابل‌تثبیت در داخل مشخصه هویت پرداخت ترکیب شده و به‌صورت انتخابی با دیگران شریک ساخته شوند، تا دسترسی به اعتبار، ارزیابی خطرات و جلوگیری از تقلب بدون افشای اطلاعات خام پشتیبانی شود. علاوه بر این، مشخصات تثبیت هویت درج شده در مشخصه هویت پرداخت می‌توانند در مورد عرضه‌کنندگان و کانال‌های مختلف مجدداً مورد استفاده قرار گیرند، مشابه دیگر ابزارهای پرداخت؛ امری که هم روند استفاده را برای کاربر ساده‌تر ساخته و در عین حال امنیت را تقویت می‌کند.

در سطح عملی، این رویکرد سه معنا دارد:

نخست، هویت به یک مشخصه دیجیتل قابل‌حمل تبدیل می‌شود. به‌جای آن‌که هر بانک یا بکسک جیبی دیجیتل به‌صورت جداگانه و مستقل بررسی‌های هویتی را تکرار کند، مشخصاتی مورد اعتماد می‌توانند یک‌بار صادر شوند و با رضایت کاربر بارها مورد استفاده قرار گیرند.

دوم، تثبیت هویت در لحظه انجام پرداخت صورت می‌گیرد، نه فقط در زمان افتتاح حساب یا ثبت‌نام اولیه. درخواست‌های پرداخت، کودهای کیوآر یا پیام‌های درخواست پرداخت می‌توانند حاوی اثبات رمزنگاری‌شده درباره هویت فردی باشند که درخواست پول می‌کند یا وجوه را دریافت می‌نماید.

سوم، کاربران همچنان کنترول معلومات خود را در اختیار دارند. مشخصات دیجیتل در بکسک جیبی یا اپلیکیشن‌های نگهداری می‌شوند که مردم قبلاً از آن‌ها استفاده می‌کنند. تنها حداقل معلومات لازم برای یک معامله مشخص شریک ساخته می‌شود و در صورت نیاز، مجوزها لغو می‌شوند.

از آنجا که این مودل به‌صورت یک لایه تکمیلی عمل می‌کند، کشورها می‌توانند آن را به‌گونه تدریجی تطبیق و اجراء نمایند. این روند می‌تواند از موارد کاربردی با تأثیر بالا آغاز شود؛ مانند تثبیت دریافت‌کننده پول یا ثبت‌نام اولیه.

اهمیت چارچوب‌های سیاستی و نظارتی ادغام بیشترِ هویت در زیرساخت‌های پرداخت، به‌طور طبیعی پرسش‌ها و نگرانی‌های قابل توجیهی را مطرح می‌کند؛ از جمله این‌که چه نهادی مشخصات دیجیتل را صادر می‌کند؟ چه کسانی صلاحیت تأیید آن‌ها را دارند؟ و اگر مشکلی اتفاق بیفتد، چه کسی

مسئول است؟ به همین دلیل، این الگو در کنار تکنالوژی، بر وجود چارچوب‌های قوی سیاستی و نظارتی نیز تأکید می‌کند.

در این میان، چارچوب مشترک اعتماد، یک امری حیاتی است که نهادهای تصدیق هویت دیجیتل، گردانندگان سیستم‌های پرداخت و تنظیم‌کنندگان مالی را در یک مسیر هماهنگ قرار می‌دهد. این چارچوب مشخص می‌سازد که مشخصات دیجیتل چگونه صادر، تثبیت، لغو و نظارت می‌شوند. همچنان، مسئولیت‌ها و شیوه‌های حل‌وفصل منازعات را توضیح می‌دهد؛ امری که در محیط‌های پرداخت سریع و برگشت‌ناپذیر از اهمیت ویژه برخوردار است.

حفظ حریم خصوصی و حمایت از حقوق مصرف‌کننده اصولی اساسی و غیرقابل عدول اند. مشخصات دیجیتل قابل‌تثبیت به‌گونه‌ای طراحی شده‌اند که تنها حداقل معلومات ضروری افشا شود و استفاده از معلومات بر مبنای رضایت آگاهانه کاربر صورت گیرد. به این معنا که کاربران به‌جای ارائه کامل هویت خود، فقط همان میزان معلومات یا اثبات لازم برای یک معامله مشخص را شریک می‌سازند.

در عین حال، نهادهای تنظیم‌کننده صلاحیت نظارتی خود را حفظ می‌کنند تا از رعایت قوانین و جلوگیری از سوءاستفاده اطمینان حاصل شود. همچنان، با ایجاد ساختاری که مانع انحصار یک عرضه‌کننده واحد بر مشخصات دیجیتل یا بکسک‌های جیبی می‌شود، فضای رقابتی سالم حفظ شده و دسترسی عادلانه برای تمام بازیگران تضمین می‌گردد.

در نهایت، چارچوب حفاظتی باید تحولات آینده را نیز در نظر بگیرد. با پیچیده‌تر شدن تقلب و ظهور نماینده‌های مبتنی بر هوش مصنوعی که به نیابت از کاربران پرداخت‌ها را انجام می‌دهند، مشخصات دیجیتل مبتنی بر هویت اهمیت بیشتری می‌یابد. این مشخصات دیجیتل امکان تفویض صلاحیت به‌صورت کنترول‌شده و محدود را فراهم می‌سازند، به‌گونه‌ای که هر اقدام قابل ثبت و بررسی باشد. در نتیجه، هم قابلیت تفتیش تقویت می‌شود و هم اعتماد در سطح وسیع و در میان تمامی کاربران و نهادها شکل می‌گیرد.

گذار از پرداخت‌های سریع‌تر به پرداخت‌های بهتر

سیستم‌های پرداخت سریع، نحوه انتقال پول را متحول ساخته‌اند؛ اما مرحله بعدی این تحول، بر این تمرکز دارد که مردم تا چه اندازه بتوانند از این سیستم‌ها به‌گونه‌ای مصئون، با اطمینان و جامع استفاده کنند.

با ادغام هویت دیجیتل در متن جریان‌های پرداخت، کشورها می‌توانند میزان تقلب را کاهش دهند، دسترسی به خدمات را ساده‌تر سازند و معاملات روزمره را کم‌خطرتر و کاراتر نمایند. فرصت اصلی در ایجاد یک سیستم کاملاً جدید نیست، بلکه در پیوند دادن ظرفیت‌ها و زیرساخت‌های موجود به‌گونه‌ای است که برای کاربران، مانند احمد، در زندگی روزمره، بهتر و مؤثرتر عمل کند.

نویسندگان: گویرمو گالیسیا رابادان و آریش ناتاراجان

مترجم: سید آصف فکرت، عضو بورد ترجمهٔ دافغانستان بانک

لینک:

۱- https://blogs.worldbank.org/en/psd/fast-payments-and-digital-id--making-everyday-payments-safer--si

د ۱۴۰۴ لمریز کال انځور
د ثبات، پولي انضباط او بنسټیزو پرمختګونو کال

۱۴۰۴ لمریز کال د افغانستان د مالي نظام لپاره د پایداره ثبات، محتاطو پولي سیاستونو او بنسټیزو پرمختګونو کال و. په داسې نړیوال اقتصادي چاپېریال کې چې د اسعارو نوسانات، د پانګهاچونې کموالی او د مالي بازارونو بېثباتي د ډېرو هېوادونو لپاره جدي ننګونې وې، افغانستان د خپل مرکزي بانک له لارې وتوانېد چې د مسوولانه پولي مدیریت، د مؤثرو تګلارو او منظمې څارنې له لارې خپل پولي او مالي نظام له جدي شوکونو خوندي وساتي.

د افغانستان بانک د پولي، بانکي او نظارتي سیاستونو همغږې دا زمینه برابره کړه چې افغانۍ خپل نسبي ثبات وساتي، انفلاسیون کنټرول شي، بانکي سکتور پیاوړی پاتې شي او د ډیجیټل مالي خدمتونو له لارې مالي شمولیت پراخ شي.

۱ .پولي سیاستونه؛ د افغانیو ثبات او د انفلاسیون کنټرول
پولي سیاستونه د مالي ثبات بنسټ جوړوي. په ۱۴۰۴ کال کې د افغانستان بانک تمرکز پر دې وو، چې د پیسو عرضه د واقعي اقتصادي اړتیاوو سره برابره وساتل شي، د اسعارو بازار له ناڅاپي شوکونو خوندي پاتې شي او د بیو د عمومي کچې د لوړېدو مخه ونیول شي.

د اسعارو د بازار منظم مدیریت، د لیلامونو تطبیق او پولي

سیاستونو دقیق تنظیم دا پایله ورکړه چې د افغانیو ارزښت د امریکایي ډالر پر وړاندې ۹.۹۳ سلنه لوړ شي. دا زیاتوالی د ملي اسعارو پر وړاندې د خلکو د باور پیاوړتیا، د سوداګرۍ د ثبات او د وارداتي بیو د کنټرول لپاره مهم اقتصادي شاخص ګڼل کېږي.

له بلې خوا، د انفلاسیون کچه د ۱۴۰۴ کال تر قوس (لیندۍ) میاشتې پورې ۲.۳۹ سلنه ثبت شوه. دا ټیټه کچه د دې څرګندونه کوي چې د بیو عمومي سطحه تر کنټرول لاندې پاتې شوې او د خلکو د پېرودلو ځواک خوندي شوی دی. د انفلاسیون کنټرول نه یوازې د ټولنیز ثبات لپاره مهم دی، بلکې د پانګونې لپاره د باور وړ اقتصادي فضا هم رامنځته کوي.

دا جدول د افغانۍ ارزښت او د انفلاسیون کچه او پایلې ښکاره کوي

اقتصادي شاخص	په ۱۴۰۴ کال کې وضعیت	پایلې
د افغانۍ ارزښت	نسبي ټینګښت	په ملي پیسو د خلکو باور
د انفلاسیون کچه	کنټرول شوې	د پېرلو د ځواک او د بازار د ثبات ساتل
د بازار څارنه	فعاله او موخه ایزه	د بې ثباتۍ مخه نیول شوې او د ملي اقتصاد لپاره د ډاډ وړ چاپیریال برابر شوی

۲ .بانکي سکتور؛ منظم نظارت او د سکتور پیاوړتیا

په یاد کال کې د افغانستان بانک د بانکي سکتور د ثبات او دوامداري ودې لپاره د بانکونو کړنې په منظم ډول وڅارلې. دا څارنه یوازې د ظاهري تطابق ارزونه نه وه، بلکې د بانکونو مالي سلامتیا، د خطرونو کچه، د مدیریت کیفیت او د عملیاتو اغېزناکتیا یې هم تر ارزونې لاندې راوستل.

د دې څارنې په لړ کې د بانکونو لپاره د تمویل حدونه وټاکل شول او د بهرنیو پانګونو کچه له ۳۰ سلنې څخه ۲۵ سلنې ته راټیټه شوه، ترڅو بانکونه په ملي پروژو کې لا زیاتې پانګونې ته وهڅول شي. همدارنګه د نغدي تضمین لرونکو ضمانتلیکونو د آزادولو بهیر پیل شو، چې د سوداګرۍ، تولید او ملي پراختیایي پروژو د تمویل په برخه کې یې د بانکونو رول پیاوړی کړ.

د بانکي خدمتونو د پراختیا او معیاري کولو لپاره یو لړ اصلاحات هم عملي شول، چې پکې د خدمتونو د کیفیت لوړول، د مراجعینو د لاسرسي آسانتیا او د بانکي بهیرونو ساده کول شامل وو. سربېره پر دې، په مهمو مدیریتي بستونو کې مسلکي کسان وګمارل شول او د داخلي کنټرولونو پیاوړتیا، د خطر مدیریت ښه والي او د مقرراتو د پلي کېدو جدي څارنه ترسره شوه.

د دغو اقداماتو پایلې په ۱۴۰۴ مالي کال کې په څرګند ډول ولیدل شوې؛ د خلکو امانتونه زیات شول، د بانکونو شتمنۍ لوړې شوې او د بانکونو په ګټورتیا کې مثبت بدلون راغی، چې دا ټول د بانکي نظام پر وړاندې د عامه باور د زیاتېدو څرګندونه کوي.

له بلې خوا، د اسلامي بانکوالۍ د پراختیا لپاره د افغانستان بانک تمرکز د عملیاتي چوکاټونو جوړولو، مقرراتو تدوین او د اسلامي مالي محصولاتو معیاري کولو ته و. په همدې لړ کې د مشارکت، استصناع او کفالې اسلامي مالي محصولاتو لارښودونه او همدارنګه د مشارکه او مضاربه صکوکو

لاربښودونه نهايي شول، ترڅو د شرعي اصولو پر بنسټ د تمويل نوي لارې رامنځته شي.

سربېره پر دې، د مزارعې، مغارسې، مساقات او وکالې اسلامي محصولاتو اسناد د شرعي ارزونې لپاره اړوندو ادارو ته وسپارل شول، تر څو د کرنې، سوداګرۍ او خدمتونو په برخو کې د اسلامي تمويل پراختيا ممکنه شي. دا بهير به د مالي شموليت پراختيا، د پانګه‌اچونې زياتوالی او د اسلامي مالي نظام پر وړاندې د خلکو د باور پياوړتيا ته لاره هواره کړي.

۳ .غير بانکي مالي مؤسسات؛ او د مالي شموليت پراخوالی

غير بانکي مالي مؤسسات د مالي نظام يوه مهمه تکميلي برخه جوړوي. په ۱۴۰۴ کال کې د دې سکتور د تنظيم او شفافيت لپاره بنسټيز مقررات تطبيق شول. د برېښنايي اداينو جامع لارښود د رياست الوزراء د قدر وړ مقام له لوري منظور شو او د زرګرانو لپاره ځانګړی طرزالعمل چمتو شو.

د جواز ورکولو په برخه کې، نږدې ۸۰ صرافيو، پولي خدمتونو شرکتونو او نمايندګيو ته د فعاليت جوازونه ورکړل شول، په داسې حال کې چې د مقرراتو خلاف د يو شمېر مؤسساتو جوازونه وځنډول شول يا فسخ شول.

سربېره پر دې، اووه تمويلاتي مؤسساتو ته جوازونه ورکړل شول، چې له لارې يې له ۳۱ زرو څخه زياتو مشتريانو ته تمويلات برابر شول او تر ۶۳ زرو زيات مستقيم او غير مستقيم کاري فرصتونه رامنځته شول. دا تمويلات په ځانګړې ډول د کوچنيو او منځنيو سوداګريو او کرنيزو فعاليتونو د ملاتړ سبب شول.

جدول: د ۱۴۰۴ کال په اوږدو کې د تقنيني او اداري سندونو په برخه کې ترسره شوي اقدامات ښکاره کوي

د اقدام محور	ترسره شوی اقدام	موخه/پايله
د مقرراتو او کړنلارو تدوينول	د غير بانکي مالي مؤسسو د بنسټيزو مقرراتو جوړول او پلي	د سکتور د کړنو منظم تنظيم او د ملي اقتصاد له اړتياوو سره تطابق
د برېښنايي ورکړو لارښود	د هر اړخيز لارښود تصويبول	د برېښنايي ادواينو، پولي خدمتونو او ډيجيتلي معاملو لپاره د روښانه حقوقي او تخنيکي چوکاټ جوړول
د زرګرانو ځانګړې کړنلاره	د کړنلارې جوړول او ترتيبول	د روڼتيا، ځواب ورکونې او مالي نظم له اصولو سره سم د کړنو له پلي کېدو څخه ډاډ ترلاسه کول

۴ .ډيجيټلايزيشن؛ د عصري نظام بنسټ

ډيجيټل مالي خدمتونه د ۱۴۰۴ کال د اصلاحاتو له مهمو محورونو څخه وو. په دې کال کې څلور د الکترونيکي پيسو مؤسسات له ملي سويچ سره ونښلول شول، چې د ادواينو د سيستم همغږي او شفافيت يې پياوړی کړ.

د يو شمېر امارتي ادارو د عوايدو راټولول په برېښنايي ډول پيل شول. په همدې کال کې ۶۶ زره AfPayکارتونه صادر شول او نږدې ۳ زره وګړو ته د USSD آفلاين خدمتونه فعال شول، چې دا د انټرنټ محدوديت لرونکو سيمو لپاره مهمه مالي آسانتيا ده.

د افغانستان د ادواينو سيستم له لارې ۶.۶ ميليونه معاملې ترسره شوې، چې ارزښت يې له ۵۴.۶ ميلياردو افغانيو څخه

زيات و. دا شمېر د تېر کال په پرتله د معاملو ۸۰ سلنه زیاتوالی ښيي.

شاخص	کچه	د تېر کال په پرتله بدلون	پایلې او اهمیت
د معاملو شمېر	6.6 میلیونه	+80%	د خلکو د باور زیاتوالی او د سیستم عملي کارونه
د معاملو ټولیز ارزښت	54.6میلیارده افغانۍ	—	د مالي ورځنیا پیاوړتیا او د غیر رسمي اقتصاد منظمول
عمومي اغېزې	—	—	د نغدو پیسو ګردښت کمول او د اقتصادي کړنو زیاتول

جدول: په ۱۴۰۴ لمریز کال کې د افغانستان د ادواینیز سیستم کړنې ښکاره کوي

۵ معلوماتي ټکنالوژي او سايبري امنيت

په ۱۴۰۴ کال کې د معلوماتي ټکنالوژۍ په برخه کې ګڼ بنسټيز سيستمونه عملي شول، چې پکې د MIS، CGO، د مندرسو پيسو د تبادلې سيستم، Nexus داخلي سيستم او د غير منقولو شتمنيو د ثبت سيستم شامل دي. همدارنګه، د ACSSسيستم فعاليتونه ۲۴ ساعته کړل شول، چې دا د ادواینو د بهير د چټکتيا او اعتبار لپاره مهم ګام دی.

٦ .د مندرسو بانکنوټونو را ټولول او د نويو بانکنوټونو ترزيق

په ۱۴۰۴ لمريز کال کې د هېواد له بېلابېلو زونونو څخه د ۴،۰۴۵،۷۷۵،۰۰۰ افغانيو په ارزښت مندرس او له کاره لوېدلي بانکنوټونه راټول شول او د افغانستان بانک د نافذه مقرراتو او تخنيکي طرزالعمل له مخې په منظم، خوندي او شفاف ډول له منځه يوړل شول. دا بهير د بازار د نغدو پيسو د مديريت له مهمو او تخنيکي اړخونو څخه ګڼل کېږي، ځکه چې د بانکنوټونو کيفيت د خلکو د باور، د معاملاتو د آسانتيا او د پولي نظام د اعتبار لپاره بنسټيز اهميت لري.

په پايله کې ويلای شو چې مالي ثبات يو لنډمهالی هدف نه، بلکې يو دوامدار، پوخ او مسؤلانه بهير دی چې د منسجمو پولي سياستونو، اغېزناکې څارنې او د بنسټيزو اصلاحاتو دوام ته اړتيا لري. له همدې امله، په راتلونکو کلونو کې به د معقولو او مؤثرو پولي سياستونو د تطبيق، د بانکي او غير بانکي مالي سکتورونو د لا پياوړتيا، د اسلامي بانکوالۍ د پراختيا، د ډيجيټل ادواینو د پراخولو او د مالي شموليت د زياتولو لپاره هڅې لا چټکې، هدفمندې او همغږې شي.

د شفافيت، حساب‌ورکونې او عامه پوهاوي پر اصولو ټينګار به دوام ولري، ترڅو خلک وکولای شي په ډاډه زړه مالي پرېکړې وکړي او پر مالي نظام خپل باور لا پياوړی کړي. د عصري ټکنالوژۍ د پراخې کارونې، اغېزمنې څارنې او د مسلکي ظرفيتونو د پياوړتيا له لارې به هڅه وشي چې يو باثباته، خوندي او د باور وړ مالي چاپېريال رامنځته شي، چې د پانګونې، کارموندنې او دوامداره اقتصادي ودې لپاره مساعد وي.

ننني ثبات د سبا د پرمختګ بنسټ دی. د افغانستان بانک به د هېواد د مرکزي بانک په توګه، د ملي اقتصاد د ملاتړ، د خلکو د هوساينې او د روښانه اقتصادي راتلونکي لپاره خپل مسؤلانه، مسلکي او متعهد رول ته دوام ورکړي.

حسيب الله نوري

د افغانستان بانک وياند

سرچينې:

۱- د افغانستان بانک د سکتوري آمريتونو کلني راپورونه

Building Trust and Financial Literacy

Trust and financial literacy form the third pillar of mobile money adoption. Even the most secure and interoperable systems will fail if users lack confidence in them. In cash-heavy economies, people often prefer physical currency because it feels tangible and reliable. Mobile money requires a cultural shift, where individuals trust digital balances as much as cash in hand. Building this trust involves transparency, consumer protection, and education. Central banks must ensure that providers disclose fees clearly, resolve disputes fairly, and protect customer rights. Financial literacy programs can help users understand how mobile money works, how to use it safely, and how it can benefit their households and businesses. For Afghanistan, where many citizens have limited exposure to formal finance, trust-building will be as important as technology itself.

Policy Priorities for Afghanistan

To address these challenges and unlock the full potential of mobile money, a comprehensive strategy should adopted that balances innovation with oversight. Strengthening regulation is the first priority, ensuring compliance with standards of anti-money laundering (AML) and financing of major crimes while setting minimum cybersecurity requirements and enforcing robust Know Your Customer (KYC) procedures. At the same time, interoperability must be mandated so that different providers can connect seamlessly and integrate with banks, microfinance institutions, and government payment systems, preventing fragmentation and maximizing efficiency. Expanding financial literacy is equally critical, with nationwide campaigns designed to educate citizens, particularly rural communities and household members who have limited exposure to formal finance, on how to use mobile money safely and effectively. Supporting integration between mobile money providers and formal financial institutions will further expand financing access, link digital payments with the broader economy, and strengthen rural entrepreneurship. Finally, building consumer trust through transparent fee structures, reliable dispute resolution mechanisms, and strong consumer protection frameworks will be essential to encourage adoption. Taken together, these priorities form a roadmap for Afghanistan to transform mobile money into a secure, inclusive, and resilient pillar of financial system.

Anwar Ullah Hayat
Senior Publications Manager

References:

1. *Jack, W., & Suri, T. (2011). Mobile money: The economics of M-Pesa. National Bureau of Economic Research. https://doi.org/10.3386/w16721*
2. *Mbiti, I., & Weil, D. N. (2016). Mobile banking: The impact of M-Pesa in Kenya. In African Successes, Volume III: Modernization and Development (pp. 247–293). University of Chicago Press.*
3. *Rashid, A., & Elder, L. (2009). Mobile phones and development: An analysis of M-Pesa's impact in Kenya. International Development Research Centre.*
4. *Islam, A. M., & Alam, M. S. (2013). The emergence of bKash in Bangladesh: A new era of mobile financial services. Journal of Business and Technology, 8(1), 73–90.*
5. *Da Afghanistan Bank. (2020). Regulations on electronic money institutions. Kabul: Da Afghanistan Bank.*
6. *World Bank. (2022). Digital financial services in South Asia: Opportunities and challenges. Washington, DC: World Bank Group.*
7. *GSMA. (2021). State of the industry report on mobile money. London: GSMA.*

and repayments can be tracked digitally. This reduces administrative costs, expands outreach, and builds trust between lenders and borrowers. Farmers, for example, can receive loans directly on their mobile wallets to purchase seeds or equipment, and repay after harvest through the same channel. Such integration strengthens rural economies, supports entrepreneurship, and contributes to poverty reduction. For Afghanistan, where agriculture remains a backbone of the economy, mobile-enabled microfinance could unlock new opportunities for growth and stability.

Challenges

As millions of people shift from cash to mobile wallets and payment applications, central banks must ensure that these systems are secure, interoperable, and compliant with international standards.

Safeguarding the Financial System

One of the central bank's primary responsibilities is to protect the integrity of the financial system. Mobile payments, by their nature, involve vast numbers of small transactions that can be vulnerable to fraud, misuse, or exploitation. Without proper oversight, mobile money platforms could become channels for money laundering or financing of major crimes. This is why compliance with standards of anti-money laundering (AML) and combatting the financing of major crimes is essential. Central banks must require providers to implement robust customer identification (KYC), transaction monitoring, and reporting mechanisms. These measures protect users while ensuring that mobile money contributes to financial stability rather than undermining it.

Cybersecurity Risks

Cybersecurity is perhaps the most pressing concern. Mobile transactions involve sensitive personal and financial data that can be targeted by fraudsters and hackers. Without strong safeguards, users risk identity theft, unauthorized transfers, and loss of funds. Central banks must therefore establish minimum standards for encryption, authentication, and fraud detection. Providers should be required to implement multi-factor authentication, transaction alerts, and secure data storage. At the same time, regulators must monitor emerging threats, as cybercriminals continually adapt their methods. For Afghanistan, where digital literacy is still developing, public education campaigns are essential to teach users how to protect themselves from scams and fraudulent schemes.

Interoperability and Integration

Interoperability is another critical issue. In many countries, mobile money services began as isolated systems tied to specific telecom operators or banks, creating fragmented ecosystems where users could only transact within one network. This lack of connectivity reduces efficiency and discourages adoption. Central banks play a vital role in mandating interoperability, allowing different providers to connect seamlessly and ensuring that users can transact across networks. By fostering a unified ecosystem, regulators help mobile money evolve from niche services into mainstream financial infrastructure. For Afghanistan, interoperability would be crucial to ensure that mobile money services are accessible across regions and providers, supporting nationwide inclusion.

networks of agents and merchants, these platforms extend financial services to communities that lack traditional banking infrastructure.

Despite this progress, the reach of mobile money remains modest compared to the scale of Afghanistan's unbanked population. Adoption is stronger in urban centers, where mobile penetration and literacy rates are higher, but rural areas, where financial exclusion is most severe, still lag behind. The potential is clear, but the challenge lies in scaling these services nationwide.

For Afghanistan, the lessons from Kenya and Bangladesh are highly relevant. Mobile penetration is relatively high, offering a unique opportunity to expand access to financial services through mobile platforms. Mobile money could help bridge the gap between urban and rural communities, empower families by giving them direct control over financial resources, and reduce the costs of remittances, which are a vital lifeline for the Afghan economy. Moreover, mobile money can enhance transparency, reduce the risks associated with cash handling, and strengthen the central bank's ability to monitor monetary flows.

Economic and Social Impact of Mobile Money

The impact of mobile money is most visible in three critical areas: remittances, households' empowerment, and microfinance integration.

Remittances are a cornerstone of Afghanistan's economy, with millions of dollars flowing in from the diaspora each year to support families back home. Traditionally, these transfers have been costly and slow, often requiring intermediaries or physical cash handling. Mobile money offers a faster, cheaper, and more secure alternative. By enabling direct transfers through mobile channels, families can receive funds instantly, reducing reliance on informal networks and lowering transaction costs. This efficiency not only benefits households but also strengthens the central bank's oversight of financial flows, improving transparency and reducing risks of illicit activity. In countries like Kenya and Bangladesh, mobile remittance services have already demonstrated how digital channels can transform household welfare, and Afghanistan stands to gain significantly by adopting similar models.

The social impact of mobile money is equally profound when it comes to empower families. In many communities, most of members of a family have limited access to financial resources, often relying on male relatives to manage money. Mobile wallets change this dynamic by giving every member a direct control over savings, payments, and transfers. With a mobile phone, a person can receive remittances, pay for goods, or save for emergencies without needing to visit a bank branch. This autonomy fosters greater financial independence, enhances household decision-making, and contributes to broader gender equality. Evidence from East Africa shows that households using mobile money are more likely to invest in education and healthcare for their families, creating ripple effects across society.

Microfinance integration is another area where mobile money can drive change. Small businesses and farmers often struggle to access credit due to lack of collateral or banking history. By linking mobile money platforms with microfinance institutions, credit can be extended more efficiently

banks can expand the reach of financial oversight, reduce opportunities for corruption, and build public trust in the financial system. Transparency also benefits households and businesses, who gain clearer records of their financial activities, improving access to credit and formal services.

Reducing reliance on cash also lowers costs. Physical currency requires printing, distribution, and security, all of which are expensive for governments and central banks. Mobile money eliminates much of this burden, allowing funds to move quickly and securely across distances Perhaps most importantly, mobile money strengthens monetary policy transmission. In cash-heavy economies, changes in reserve requirements often have limited impact because so much activity occurs outside the banking system. When transactions shift into digital channels, central banks gain greater influence over liquidity and credit conditions. This enhances their ability to control inflation, stabilize the currency, and respond to shocks. Mobile money also supports financial inclusion, bringing more citizens into the formal system and broadening the base through which policy measures take effect.

In the World

The most celebrated example of mobile money is Kenya's M-Pesa, launched in 2007. M-Pesa revolutionized financial access by enabling millions of Kenyans to conduct transactions without needing a bank account. Today, more than 90% of Kenyan households use mobile money, and the system has become deeply integrated into everyday life — from paying school fees and utility bills to receiving salaries and remittances. The success of M-Pesa demonstrates how mobile platforms can outpace traditional banking infrastructure, especially in rural areas where physical branches are scarce. Importantly, it also shows how central banks can regulate and support innovation while maintaining financial stability.

Bangladesh's bKash offers another instructive case. Launched in 2011, bKash quickly became one of the largest mobile money services in the world, particularly serving low-income households and small businesses. It enabled users to pay bills, transfer funds, receive remittances, and even access microfinance services directly through their phones. The success of bKash was supported by a regulatory environment that encouraged cooperation between telecom operators, banks, and microfinance institutions, ensuring that mobile money became part of the broader financial ecosystem rather than remaining isolated. This integration helped Bangladesh expand financial inclusion dramatically, reduce reliance on cash, and improve transparency in everyday transactions. Today, bKash is seen as a model for how mobile money can transform access to finance in developing economies.

In Afghanistan

Afghanistan has already witnessed the emergence of mobile money platforms operated by telecom companies and licensed financial institutions. These services allow users to deposit, withdraw, and transfer funds through mobile phones, while also enabling bill payments, salary disbursements, and remittance transfers. They operate under the regulatory framework of Da Afghanistan Bank, ensuring compliance with national and international standards. By working through

Mobile Money in Afghanistan: Opportunities, Challenges, and the Path to Financial Inclusion

Cash has long been the backbone of Afghanistan's economy, as in many emerging markets. It is tangible, familiar, and trusted. Yet reliance on physical cash also carries significant drawbacks. It is costly to print and distribute, vulnerable to theft and fraud, and difficult to track. For central banks, a cash-heavy economy limits the effectiveness of monetary policy, as large volumes of transactions remain outside the formal financial system. Across the world, digitalization has become a defining force in reshaping economies, societies, and financial systems, transforming how people live and interact through innovations such as e-governance platforms, online education, digital health records, and e-commerce. In finance, digitalization is particularly powerful because it reduces barriers to access, lowers costs, and creates transparency in transactions, while for central banks it represents not just the adoption of new technologies but the modernization of financial infrastructure to ensure stability, inclusion, and resilience in an interconnected world. Digital finance encompasses a wide range of tools, among which, mobile money stands out as one of the most transformative innovations, especially in countries where large segments of the population remain outside the formal banking system.

Mobile transactions create digital records of payments, tra/nsfers, and savings. This visibility allows central banks to better understand how money circulates in the economy, enabling more accurate policy decisions. In contrast, cash transactions often leave no trace, making it harder to measure economic activity or detect illicit flows. By encouraging mobile money adoption, central

هموطنان گرامی!

اخیراً مشـــــاهده گردیده است که شماری از اشخاص، کاربران، تجار و فروشندگان بدون داشتن مجوز رسمی از مراجع ذیصـــــــلاح، عرضه خدمات کارت های بانکی بین المللی تحت عناوین ویزه کارت وماســـتر کارت به صورت فزیکی و مجازی مبادرت می نمایند. ارائه چنین خدمات مبنای قانونی نداشته و فراهم کنندگان وعرضه کنندگان آن فاقد مجوز رسمی می باشند؛ بناً استفاده از این خدمات ممکن است سبب وارد شدن زیان و خساره مالی به کاربران گردد.

بدین وسیله به تمام هموطنان عزیز اطلاع داده می شود تا از انجام چنین معاملات و استفاده از خدمات متذکره با اشخاص غیر مســـــئول جداً خودداری نموده و خود را از هرگونه فـــریب و زیان احتمالـــی محفوظ نگهدارند.

The Bank بانک
February 2026
شماره ۲۲۴ - رمضان المبارک - حوت ۱۴۰۴

یک کارت بانکی، صدها سهولت: اف پی کارت بگیرید و از سهولت های آن مستفید شوید.